

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

Број 1219-1220 Цена 90 динара 2,5 КМ 1-15. јануар 2018. године

МИР БОЖЈИ,
ХРИСТОС СЕ РОДИ!

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА
СВОЈОЈ ДУХОВНОЈ ДЕЦИ
О БОЖИЋУ 2017. ГОДИНЕ

ИРИНЕЈ

ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ

православни Архиепископ пећки, Митрополит београдско-карловачки и Патријарх српски, са свим Архијерејима Српске Православне Цркве – свештенству, монаштву и свим синовима и кћерима наше свете Цркве: благодат, милост и мир од Бога Оца, и Господа нашега Исуса Христа, и Духа Светога, уз радосни БОЖИЋНИ поздрав:

МИР БОЖЈИ – ХРИСТОС СЕ РОДИ!

*„Ако је ко у Христџу, нова је швар;
стјаро љрође, ље, све ново љостјаде“
(II Кор. 5, 17)*

Драга браћо и сестре,

Установа Новог и Вечног Завета Бога и човека остварена је управо на данашњи дан, на први Божић у историји. Јер, данас је, љубљена децо духовна, превечни Бог извршио дело веће од стварања универзума и испунио обећање дато нашим прародитељима, обећање о коме су пророци од памтивека прорицали, а које је Пречиста, Преблагословена и увек Дјева Марија у смирењу прихватила. Бог Логос постаде човек и настани се међу људима (Јован 1, 14). Син Оца небеског бива роду људском савремен, како би човек постао савечан Богу. Господ Сведржитељ „унизи Себе узевши обличје слуге“ (Филип. 2, 7) и постаде једнак телу смирења нашега, да би нас учинио једнаким лику славе Његове. Зато богомудри апостол Павле у усхићењу кличе: „О дубино богатства и премудрости и разума Божјега! Како су неиспитиви судови Његови и неистраживи путеви Његови!“ (Рим. 11, 33).

У време оно, велелепну и надахнуту химну: „Слава на висини Богу, и на земљи мир, међу људима добра воља!“ клицало је мноштво анђелске војске док је небо звездом указивало на Витлејем, родни град светог пророка и цара Давида, на Дом хлеба, где се ваистину јави Хлеб Живи Који сиђе с небеса. У тихој духовној светлости божићне ноћи људско лице превечног Сина Јединородног радосно дочекаше

погледи пастира (Лк. 2, 4 – 15). Будући да је ова величанствена тајна побожности – јављање Сина Божјег у телу – непојмљива анђелима и људима, превечни план Божје свепрожимајуће љубави почео се откривати у свештеној тишини витлејемске пећине, испуњене крајњим смирењем и неизрецивом доброто. И заиста, приступајући побожно граду Давидову, заједно са небоземним хорovima светих, духовним очима видимо како у Ономе кроз Кога је створено све што је на небесима и на земљи „обитава сва пуноћа Божанства телесно“ (Кол. 2, 9). Ова богооткривена истина се проповеда у нашој светој Цркви небројено пута речима да је Син Божји „ради нас људи и ради нашега спасења сишао са небеса и оваплотио се од Духа Светога и Марије Дјеве и постао човек“.

Спасење о којем говори Символ вере, драга браћо и сестре, превазилази свако људско очекивање. Није се Бог очовечио како би показао Своју славу и величанство нити да би се, праћен војскама небеским, појавио у овој свету као његов Господар. Спаситељ је благоизволео родити се од Пресвете Богородице и Приснодјеве Марије како би човек, благодатним силама Духа Светога, крштењем, учешћем у светој Литургији и животом у Христу, био препоручен и постао бог по благодати, сабрат и сутелесник Богочовека. То нам је Он Сам омогућио захваљујући истинском рађању за живот вечни које нам дарују свето крштење, миропомазање и свеукупни светотајински живот са врхунцем у светој Литургији, праћен нашим трудом да задобијемо јеванђелске свете врлине. Почевши да истински припадамо Заједници деце Божје, Цркви, ми благодатно учествујемо у божанском животу Христовом и бивамо спасавањем и спасени у њој.

У најблиставијој светлости и чудесној радости Божића древна народна мудрост изнедрила је здравицу: „Дај, Боже, здравља и весеља у овом дому, нека нам се рађају здрава дечица, нека нам рађа жито и лозица, нека нам се увећава имовина у пољу, тору и обору!“ Заиста је дубок смисао и далекосежна животна порука ове древне мудрости. Ништа нам, драга децо духовна, неће вредети ни држава, нити уређени градови и села, ни економски напредак коме толико тежимо, нити сва добра овога света, ако као народ постепено, али сигурно нестајемо, тојест ако више умиремо него што се рађамо. Нашим хришћанским прецима није било тешко да, током своје бурне историје, изнова, после најте-

жих искушења и невоља, а некада и дословце из пепела, васпоставе државу, привреду, културу и све оно што их је одувек чинило припадницима истински европске цивилизације. То им је сваки пут полазило за руком јер су њихови домови били испуњени вером, врлинама и снагом, док су им се деца изобилно рађала. Имајмо отуда на уму закон Господњи и опомињимо се нарочито заповести Божје дате прародитељима Адаму и Еви која гласи: „Рађајте се и множите се, и напуните земљу, и владајте њоме!“

(I Мојс. 1, 28). Стога, љубљени у Христу Исусу, немојмо занемаривати испуњавање ове заповести! И Сâм Господ љубави својевољно пристаде да се оваплоти и поживи међу нама, а Рођењем од Дјеве Марије занавек освети и даде смисао материнству и рађању.

У овим светим божижним данима усрдно се молимо за сву нашу једноверну браћу и сестре у Отаџбини и расејању, са жељом да Богомладенац Исус Христос разгори у њиховим срцима и домовима смирену радост витлејемске светлости, којом небо и земља данас бивају просветљени и блистају. Особито позивамо све верне да, у овој тихој ноћи, срцем и душом буду једно са многострадалним православним српским народом који верно чува и брани сваку стопу свете земље Косова и Метохије, која нам је, не заборавимо никада, дарована од Господа као вечни залог. Времена бурна су долазила и пролазила. За све то време наши преци су у својим срцима неизбрисиво носили Пећку Патријаршију, Грачаницу, Богородицу Љевишку, Бањску, Дечане, Свете Архангеле и на хиљаде других светих олтара широм Косова и Метохије. Знали су и памтили ко је на ту свету земљу крочио још у давном седмом столећу и раније, како бележе византијске хронике.

Знали су ко је остављао записе на грнчарији из 9. века и ко је отварао прве школе при манастирима, писао књиге, живописао фреске и иконе, зидао храмове, отварао прве болнице, писао словенске књиге... Знали су да је велики рашки жупан Вукан у 11. веку одбранио град Звечан. Знали су који су владари из лозе Немањића, Лазаревића, Бранковића, Петровића, Обреновића и Карађорђевића подизали светиње широм српске земље. Све су то знали наши преци, браћо и сестре. А знамо то и ми, њихови потомци. Знамо још нешто. Знамо да је на Косову и Метохији остао наш напаћени народ да мученички исповеда своју свету православну веру и храбро сведочи своје српско име. Знамо,

као што и они знају, и не заборављамо ништа од свега тога, јер су Косово и Метохија наш Јерусалим, наша света земља. И зато можемо да, заједно са псалмопојцем Давидом, молитвено обећамо: „Ако заборавим тебе, Јерусалиме,“ – ако заборавим тебе, Косово и Метохијо, – „нека ме заборави десница моја!“ (Пс. 137, 5).

Браћа наша по вери, не само на Косову и Метохији него и другде, суочена су са искушењима. Посебно данас, Богомладенац Христос нас подстиче да ми, православни хришћани и деца Цркве, Његовом благодаћу оснажени, без обзира на то како се други односе према нама било где, у Отаџбини, окружењу и васцелом свету, свима узвраћамо, по заповести Божјој, братски и пријатељски, ма које вере и народности они били, знајући да нас Бог љубави пита шта ми чинимо другима, а не шта други чине нама.

Данас, када Пресвета Дјева Марија рађа Превечнога Бога, молимо се за све људе, а нарочито за младе, намучене страшним пороцима наркоманије, алкохолизма, разврата, лењости, гнева, среброљубља, зависти, гордости, неумерености, безосећајности и свим другим пороцима који, обећавајући привидну радост, заправо унижавају боголико достојанство човека и чине га робом. Молимо се да их Господ над војскама укрепи како би познали истину и препознали лик Божји у себи, па да смело устану и збаце окове погрешног избора. Господ Исус Христос говори: „...Познаћете истину и истина ће вас ослободити... Свако ко чини грех роб је греху“ (Јн. 8, 32. 34). Ми смо слободни у правом смислу речи онда кад идемо путем врлинског живота, који извире из стваралачке заједнице љубави са Богом. Насупрот томе, злоупотреба дарова Божјих и потенцијала које имамо, као и избор погрешног стила живота, раслабљује и разара нашу слободу, ниподаштава нашу личност, производи осећај празнине и бесмисла и, напослетку, води у духовно ропство. Слобода је, драга наша децо духовна, слобода за Христа, за другог, за живот и здравље. Слобода за вечност. Такву слободу нам може дати једино Бог јер је управо Он

Слобода, смелост и снага. Једино слободом која подразумева послушавање воље Божје и самоограничење пред ближњима и пред створеном природом могу се савладати страшни и у нашем народу незапамћени сукоби између супружника, родитеља и деце, рођака и кумова, о којима, нажалост, пречесто слушамо и читамо.

Блага Вест Рождества Христовог данас се објављује и свету у којем звецка оружје, у којем

се спроводи насиље над појединцима и народима, у којем владају неједнакост и социјална неправда, у којем су невина деца жртве ратних сукоба, различитих врста злоупотреба и глади, над којим је свакодневно надвијена нуклеарна претња. Иако забринут, не губећи наду, молимо се Витлејемском Богомладенцу да просветли таму и окрене добру оне који држе полуге моћи у својим рукама.

Не бојмо се! Уместо овоземаљских брига и страха, молимо се да мир Божји данас испуни наша срца! То је мир који није пасивност и равнодушност него динамична, стваралачка и, по врх свега, непрестано активна сила која има моћ да преображава, као и да доноси спасење не само нама већ и људима око нас. Благодатно искуство светога Серафима Саровскога сведочи: „Стеци дух мира и тада ће се хиљаде око тебе спасти“.

Бог Који је са нама – Емануил – јесте управо тај Мир кроз који долази мир Царства небеског. Такав мир се, свакако, не може поистоветити са некадашњим, садашњим и будућим покушајима остварења миротворства на овој земљи, а који не подразумевају однос у чијем је средишту Тројични Бог. Христов мир је јединствен јер је заснован на неизрецивој и несхватљивој љубави Оца небеског, „Који тако заволе свет да је Сина Својега Јединороднога дао да нико ко верује у Њега не пропадне него да свако има живот вечни“ (Јн. 3, 16). Богочовек Господ Исус Христос се, дакле, рађа од Дјеве Марије како би умро на Крсту и васкрсао из мртвих, дарујући мир и блаженство вечнога живота свеколикој твари. Овакву стварност задобијања мира који побеђује грех и смрт, драга децо духовна, ми доживљавамо не само данас, на празник Рождества Христовог, већ и сваки пут када се сабирамо у нашим светим храмовима на божанствену Литургију и када се причешћујемо Живим Христом.

Славећи данашњи празник, помолимо се да срца наша постану Витлејемска Пећина у којој се рађа Христос Син Божји, како бисмо и ми, обасјани светлошћу витлејемске звезде, просвећени мудрошћу мудраца са Истока, надахнути Духом Светим, Који је осенио Мајку над мајкама и умирио немире праведнога Јосифа, смело клицали на све четири стране света, објављујући долазак Онога Који нас спасава:

Мир Божји, Христос се роди!

Дано у Патријаршији Српској у Београду, о Божићу 2017. године.

Ваши молитвеници пред колевком Богомладенца Христа:

АРХИЕПИСКОП ПЕЋКИ,
МИТРОПОЛИТ БЕОГРАДСКО-КАРЛОВАЧКИ
И ПАТРИЈАРХ СРПСКИ **ИРИНЕЈ**

Митрополит црногорско-приморски
АМФИЛОХИЈЕ

Митрополит загребачко-љубљански **ПОРФИРИЈЕ**
Митрополит дабробосански **ХРИЗОСТОМ**

Епископ шабачки **ЛАВРЕНТИЈЕ**

Епископ сремски **ВАСИЛИЈЕ**

Епископ бањалучки **ЈЕФРЕМ**

Епископ будимски **ЛУКИЈАН**

Епископ банатски **НИКАНОР**

Епископ новограчаничко-средњезападноамерички **ЛОНГИН**

Епископ канадски **МИТРОФАН**

Епископ бачки **ИРИНЕЈ**

Епископ британско-скандинавски **ДОСИТЕЈ**

Епископ западноевропски **ЛУКА**

Епископ жички **ЈУСТИН**

Епископ врањски **ПАХОМИЈЕ**

Епископ шумадијски **ЈОВАН**

Епископ браничевски **ИГЊАТИЈЕ**

Епископ зворничко-тузлански **ФОТИЈЕ**

Епископ милешевски **АТАНАСИЈЕ**

Епископ будимљанско-никшићки **ЈОАНИКИЈЕ**

Епископ захумско-херцеговачки **ГРИГОРИЈЕ**

Епископ ваљевски **МИЛУТИН**

Епископ рашко-призренски **ТЕОДОСИЈЕ**

Епископ западноамерички **МАКСИМ**

Епископ горњокарловачки **ГЕРАСИМ**

Епископ источноамерички **ИРИНЕЈ**

Епископ крушевачки **ДАВИД**

Епископ славонски **ЈОВАН**

Епископ аустријско-швајцарски **АНДРЕЈ**

Епископ бихаћко-петровачки **СЕРГИЈЕ**

Епископ тимочки **ИЛАРИОН**

Епископ нишки **АРСЕНИЈЕ**

Епископ Митрополије аустралијско-новозеландске **СИЛУАН**

Епископ далматински **НИКОДИМ**

Викарни Епископ моравички **АНТОНИЈЕ**

Викарни Епископ диокијски **КИРИЛО**

ОХРИДСКА АРХИЕПИСКОПИЈА:

Архиепископ охридски и Митрополит скопски
ЈОВАН

Епископ полошко-кумановски **ЈОАКИМ**

Епископ брегалнички **МАРКО**

Викарни Епископ стобијски **ДАВИД**

Самопроглашене власти из Приштине поново ће истаћи своју кандидатуру за улазак у УНЕСКО и тако покушати да црквено културно наслеђе присвоје и отуђе од Српске Православне Цркве и српског народа. Тим поводом подсећамо читаоце на историју и порекло косовско-метохијских светиња.

Историјат Епархије рашко-призренске

Митрополити фанариоти у Епархији рашко-призренској

С. Крућниковић

Из Цариграда је у Призренску митрополију, где је имао „кућу од камена покрај мора“, 1836. дошао богати Митрополит Герман. За време његовог боравка у Призрену је дошло до борбе између Махмуд паше Ротуловића и царске војске. Ти догађаји су толико утицали на њега, да је 1838. полудео, те се вратио у Цариград, где је и умро.

Нажалост, о следећем Митрополиту – Митрополиту Синексију је знано само то да је „могао дневно попиту по три оке ракије... Као пијаница сабирао је дружину и ту се чинила свака безаконија“. Године 1840. је био премештен из Призрена.

Историчар бележи о том времену: „И сви митрополити Грци беху са мржњом према Србима – ‘варварима’, те стога никад Србина не узеше у заштиту од турске обести, нити ма кога чим помогоше. А, напротив, и они Србима гулише кожу, као и аге и бегови... трудили се да Србима униште чисто српско обележје – славу, а уведу ‘имендан’ чељади...“

За време буне „Дервишчара“, у Призрен је дошао Митрополит Игњатије (1840–49). Но, када царска војска васпостави ред – Митр. Игњатије наплати *мирију* за седам година уназад, те се „необично обогати, посили, па почне и он да чини свака безаконја“. На души својој он носи многе душе српске, тј. Срба који се потурчише због њега. Карактеристичан је пример неког Миладина из Србице, који се оженио четврти пут. Митрополит Игњатије, чувши за то, позове га и наложи му – или да отпусти жену или да плати хиљаду гроша. Кад Миладин не хтеде да се разведе, а да плати није имао, Митр. Игњатије га баци у затвор. Епилог целог овог догађаја био је: Миладин и цела његова породица – потурчили су се! У својој Митрополији Игњатије је многа зла починио српском народу. Стога су Призренци, пошто им је све то додијало, тајно послали (јер нису смели јавно) Симчу Михајловића у Цариград „са писмима у којима јављају грозна дела Игњатијева“. Акција је уродила плодом, те је позван у Цариград, где је живео бавећи се прошњом и умро је у највећој беди.

Тамо га је видео и наш Сима Андрејевић Игуманов. Но, и поред напред наведеног – „српски народ ипак је нешто мало осетио да има свог владика, и о њему рекао – донекле је човек!“

Након тога, Цариград, љут на Србе, пошаље „дебелог, високог и старог Партенија, Митрополита Партенија (1849–54), са острва Самоса“. Партеније је био мало образован, али зато склон пићу. Тако, све што год је од народа добијао – све је давао на пиће. Чак ни Цариградској Патријаршији није слао „уредовно следовање“. Због тога га Патријаршија протера у Тесалију у један метеорски манастир. Као такав, у нашем народу је запамћен као „један од најгорих“. Памти се да „кад је дошао у Приштину, народ га дочека као што и доликује главару своје Цркве: свечано и предано, и с њим су ушли у цркву, а тамо свеће запалили. Од многих свећа црква се задимила. Не могући, ваљда, да поднесе дим, владика се из олтара појавио на двери, па уместо благо и очински да каже да се свеће погасе – а он се био нарогушио и рикнуо на турском језику *Сундер бу боклери!*, тј. ‘Угасите та’...“ Колико су те речи погодиле напаћене Србе, види се по томе што „изнесе митрополита“ у двориште и тамо га на калдрму бацише као кладу. Он болно јекну, а они му са презрењем подвикнуше: „То није владика, нечастиви је то!“

Последњи Грк епископ, фанариот – у Призрену, био је Митрополит Мелетије (1854–95). О њему као митрополиту постоји доста контрадикторних мишљења. Док једни хвале његов рад, као Веселиновић и П. Костић, дотле други, као Б. Нушић, кажу да се Митр. Мелетије бринуо само за „збирање мирије“. И на крају, речи једног историчара: „Владика Мелетије, Грк по народности, беше лаком на новац, а брига за црквом и српским народом беше му девета рупа на кавалу! Да би што више напунио ђемер злата, он ни најсиротију кућу српску није пропустио... чак је и цркве плачкао.“

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја.

Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве.

Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ Митрополит загребачко-љубљански др Порфирије

Главни и одговорни уредник
Протођакон др Дамјан С. Божић

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крупниковић

Лектор и коректор
Ана Јокић

Фотограф
Ђакон Драган С. Танасијевић

Изази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар и август двоброј. Годишња претплата за нашу земљу је 1700 динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 90 динара. Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.

Уплате не слати поштанском упутницом!
Не слати девизне чекове!

Годишња претплата за иностранство:
Обична поштом је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35GBP; авионска: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:
Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDEFF)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKIRSBG)
Beneficiary: RS35145007080000135615
Informativno Izdavacka Ustanova Srpske Pravoslavne Crkve,
Kralja Petra 5, Beograd
Charges: For the account of ordering customer

Телефони:
Редакција: +381 11 30-25-116
Маркетинг: +381 11 30-25-113
Претплата: +381 11 30-25-103, 30-25-113
e-mail: pravoslavje@spc.rs – редакција
pretplata@spc.rs – претплата
web: pravoslavje.srb ; www.pravoslavje.rs

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији. Текстови и прилози објављени у „Православљу“ представљају ставове аутора.

Сва права задржана. Свако прештампавање, копирање, умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова ових новина или чланака објављених у њима забрањено је и представља повреду ауторског права и кривично дело.

Графичка припрема, слог и прелом:
Милорад Видовић
Штампа: „Политика“ А. Д.

Дистрибутер: „Polydor“ д.о.о.,
Ломина 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс: 032/717-322, 011/2461-138

СР – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)

ISSN 0555-0114 = Православље
COBISS.SR-ID 16399106

Православље се штампа уз помоћ Управе за сарадњу с Црквама и верским заједницама Владе Републике Србије

Графичка припрема овог, 1219-1220. броја Православља, завршена је у среду, 27. децембра 2017. године у 8.00 часова, када је у штампу предат овај број новина Српске Патријаршије.

ПРАВОСЛАВЉЕ 1219-1220

- 2 Божићна посланица
- 6 Митрополити Фанариоти у Епархији рашко-призренској
С. Крујниковић
- 8 Реч-две уз насловну страну...
Прошођакон др Дамјан Божић
- 10 Народне изреке о Божићу
Проф. др Ксенија Кончаревић
- 12 Младен Ј. Угаревић
Лела Марковић
- 15 Реч-две са... проф. др Светиславом Божићем
Радом оплемењујемо потенцијал
Разоварао прошођакон др Дамјан С. Божић
- 18 Разговор с поводом...
Осам векова од крунисања Стефана Немањића
Са др Смиљом Марјановић Душанић разоварала Славица Лазић
- 21 Уредници Православља :
др Слободан Милеуснић (9.IV 1947. – 22.XI 2005.)
У служби свога народа
Славица Лазић
- 25 Драгуљи нашег наслеђа
Ана-Марија Симоновић
- 27 Куће укупног људског памћења:
Пројекат „Каталог библиотека фрушкогорских манастира“
Весна Пејровић, Вера Новковић
- 29 Научник, аскета и преводилац – о блаженом Јерониму
Ола Мухајловић Благојевић
- 31 Свети Сава
пропа Васиље Томић
- 34 Шта је Милинко записао
Анђоније Ђурић
- 37 Свет књиге
- 38 „Богословље и духовни живот Карловачке митрополије“
Никола Лукић
- 40 Наука, уметност, култура...
- 42 Кроз хришћански свет
- 44 Из живота Цркве

На насловној страни:
Рођење
Господа Исуса Христа
аутор: протопрезвитер
Стаматис Склирис

Реч-две уз насловну страну...

”У сваком (незавршеном) блоку мермера видим завршену статуу као да стоји испред мене, обликовану и савршену. Једино што морам да урадим јесте да одстраним грубе делове мермера како бих то открио и другим очима, тј. другима да виде оно што ја сада видим.”

Микеланђело Буонарођи

Сви ми, мање или више, пролазимо кроз животне фазе када очајнички желимо да променимо себе, своје лоше навике, као и нашу околину и људе око нас. На жалост, најчешће желимо да променимо наш спољашњи изглед, заборављајућу да смо *створени по образу и подобију Божијем*. Млади, по највише, живе у стању сталног страха да не изгледају довољно добро. Често мењајући свој изглед, експериментишу са гардеробом, фризурама, музиком и разно-разним стиливима. Касније, када човек дође у зреле године постаје, тако би требало да буде, паметнији, умеренији или смиренији. Међутим, и одрасли воле да експериментишу.

Колико често проведемо по неколико сати тражећи одговарајућу гардеробу за одлазак у госте, на славу, свадбу или можда у позориште, биоскоп или на неку вечеру? Зашто? Да би смо оставили добар утисак на окружење (*Vestibulum domus ornamentum est*). Колико често спроводимо разно-разне дијете да бисмо изгледали боље. На крају, а као по правилу, широком гардеробом прекривамо своје недостатке и препуштамо се животу.

Колико год било тешко променити се споља, још теже је променити се изнутра. Познаваоци људске природе кажу да се људи полако мењају, ако се уопште мењају.

Размислите о овој, тј. својој личној борби(ама) у животу. Шта бисте променили у себи, изнутра, ако бисте могли? Можда нетрпељивост, критичност, завист,

незадовољство, пожуду, охолост, неумерност, тврдоглавост, осуду, апатичност, сарказам, страх или, пак, надоместили љубав? Промена је заиста тешка.

За време овогодишњег Сајма књига у Београду, посетио сам неколико издавача у околини штанда Српске Православне Цркве. Са полица ових издавача ”нападале” су ме књиге следећих наслова: Промени се за седам дана, Брза промена духа и тела, Живот, здравље, промена, разонода... Данас је, чини ми се, помагање људима да се из корена промене веома уносан посао. На крају и ако прочитамо све ”потребне” књиге за личну промену, када ујутро отворимо очи и погледамо се у огледало, видимо и даље стару особу која нас уморно гледа. Сећам се суседа из Америке. Често су се мењали и ”сељакали”. Мењали су послове, цркве, градове и државе, аутомобиле па чак и породице.

Размишљајући о овоме, сетих се стиха из Посланице Римљанима, Св. Апостола Павла где стоји: ”И не саображавајте се овоме вијеку, него се преображавајте обновљењем ума свога, да искуством познајте шта је добра и угодна и савршена воља Божија.” (12, 2) Није све у познавању догми и правила. Мислим да је битност у ”преображају”, баш како слови Св. Апостол Павле. Реч: ”преображење”, (Μεταμόρφωσις), помиње се у Новом завету где се описује Христов преображај. ”И преобрази се пред њима, и засија се лице његово као сунце, а хаљине његове поистадоше бијеле као свјетлост.” (Мт. 17, 2) Ову реч први пут сам чуо у основ-

ној школи, а на часу биологије. Метаморфоза биљка, инсеката и водоземаца... Речи учитељице и данас одзвањају у мојим ушима: *"То је постојена промена, изнушра, која производи пошћуну трансформацију стоља. Метаморфоза, тј. преображај, значи да се нешто измени или претвори из једног стања у друго..."* понављали смо као папагаји.

Свети апостол Павле нас подсећа на "духовни преображај". Ми смо створени од Бога и за Бога зато и имамо потребу да се константно мењамо али да се мењамо тј преображавамо у Христу. То се неће догодити случајно или преко ноћи. То се неће догодитим неком свечано-донетом одлуком или обећањем. Нити ће се догодити без Духа Светога. Догодиће се када се исцелимо. То је оно што човек данашњице потребује. Да се исцелимо од себичности, зависти, злобе и свега онога што нас одваја од Бога, Цркве и ближњих. Само тада моћи ћемо да се преобразимо и духовно повратимо. То исцељење јесте само и једино у Цркви.

Недавно сам посетио Фиренцу. Кустос музеја испричао ми је интересантну причу, верујем, многим познату: Године 1464. скулптор Агостино ди Дуцио (Agostino di Duccio) почео је, за катедралу у Фиренци, да ради на огромном комаду тамног мермера, како би исклесао скулптуру старозаветног пророка Давида. Након две године одустао је. Наставио је Антонио Роселлино (Antonio Rossellino) али и он убрзо одустаје. Затим долази младић од

двадесет и шест година, Микеланђело Буонароти и за четири године завршава статуу Цара Давида. Када су га питали како је завршио, рекао је: Све што није подсећало на Цара Давида ја сам одстранио. Данас ово ремек дело представља највећи уметнички подухват на свету.

Стога, одстранимо оно што нас не подсећа на нашег Творца и почнимо живот са Њим и у Њему.

Насловну страну овог броја краси икона Рођења Господа Исуса Христа. Икону је осликао протопрезвитер Стаматис Склирис.

У овом јануарском двоброју *Православља* читаоце очекују сталне рубрике са новостима из света, издаваштва као и вести из културе и науке, хришћанског света и живота наше помесне Цркве.

Срећан Божић и Нова, 2018. година Господња!
МИР БОЖЈИ – ХРИСТОС СЕ РОДИ!

До следећег броја,
Правда Ј. Божич
Главни и одговорни уредник

Чувајмо српски језик

Народне изреке о Божићу

Проф. др Ксенија Кончаревић

Називи празника – хеортоними – често улазе у састав устаљених израза, тако да се посматрају и са лингвистичког, пре свега фразеолошког становишта. Хеортоним „Божић“ јесте српски народни назив за празник Рођења Исуса Христа. Етимолог Петар Скок сматра да је хришћанство створило овај деминутив на – *ић*: „*božić* m ‘*mali bog ... (upor. stčes. *božic* „sin božji“) ... upravo ‘roždestvo Hristovo’ = χριστογεννα (6. v.) u pravoslavaca, u narodnom govoru ispušteno je *rođenje božica* i *božić* (16. v., također slovenski u značenju ‘božično drvo’)” (Етимолошки рјечник П. Скока, под *боіаић*). Лексема *Божић* улази у састав више фразеолошких јединица. На пример, у фразеологизму *ићи* (*иристајаићи*) као *иасуљ на Божић* на основу прототипске ситуације која одговара буквалном значењу (на божићну трпезу се после вишенедељног поста износе пробрана мрсна јела) долази до преосмишљавања и формирања фразеолошког значења „никако не пристајати, не одговарати“. Дакле, лексема *Божић* улази у фразеолошку јединицу у свом примарном значењу, а трансформација се односи на ситуацију. Занимљива је семантика ове лексеме у фразеолошким јединицама: *из(ј) ести* (*иолико и иолико*) *Божића* у значењу: „имати онолико година колико се Божића провело“, *изјестии тридесет* и сл. *Божића* у значењу: „имати тридесет и сл. година“, *неће изјестии грујоі* *Божића* у значењу: „неће доживети још једну годину“, као и у изреци *ако Божић неће каше, хоће деца* у значењу: „говори у своје име“. У овим фразеолошким јединицама лексема *Божић*, која именује зимски празник у трајању од три дана, добија значење дужег временског периода чији је део, тако да је њено значење у помнутим примерима „година“. Такође, овај празник се регуларно понавља сваке године. До замене значења дошло је синегдошким путем, преносом имена с једног појма на други и то на основу логичке везе део – целина (празник од три дана – година). Глаголско-именичка синтагма се у целини транспонује у фразеолошку с измењеним значењем. У Речнику

САНУ уз значење ове фразеолошке јединице наведен је пример: „Жена овога нашега [земљака] била је у једно око ћорава, а у друго врља, а изјела около тридесет Божића“ (*Народне пријоветке*, Вук Врчевић). Божић код Срба означава и почетак године, па може у примерима попут *неће(ш) изјестии грујоі* *Божића* означавати и оријентир (дочекати Божић још једном = дочекати још једну годину).

У изреци *ако Божић неће каше хоће деца* у значењу „говори у своје име“, уочљиво је да је дошло до персонификације Божића, те име празника означава особу, биће. Вук Караџић је уз њу забележио: „О овоме ће јамачно бити нека приповијетка, али ми ... нико ништа друго није могао казати, осим да Божић не значи чоека, као што ја мислим, него прави Божић“ (*Народне пословице*). Српски старински празник пре хришћанства био је празник из скупине оних посвећених култу предака и наставио је да живи даље у народним обичајима и веровањима, био је празник у славу предака и у славу бога мртвих (онога, доњега) света, који је замишљан као „дедо Божић“, који је „огрнут кожухом“ (Веселин Чајкановић). Вук је претпоставио да се ради о антропоморфизацији, о чему Чајкановић каже: „У завршној фази свога развоја јављају се старински богови антропоморфно, у људском облику“. Међутим, осим могућности означавања старинског бога мртвих, Божић је могао персонификовано означити и неку од душа предака које су гошћене у време тог празника. Чајкановић ту могућност поткрепљује примером назива обичаја вијања Божића: „Обичај вијања Божића, тј. терања, прогањања ‘Божића’ односно демона – у овом случају душа предака – који су о Божићу угошћени и нахрањени, па се последњег дана празника терају даље ... има многобројне паралеле и код Руса ... и у старом грчком култу ... а у време паганизма био је општи српски.“

Придев *бадњи* појављује се у синтагмама за назив празника Бадње вече и Бадњи дан и има значење „који припада Бадњем дану, који бива на Бадњи

дан“, предбожићни. У *Етимолошком речнику српског језика* налазимо да потиче „од јсл. **bъdъhъjъ* ‘који се односи на бдење’, придева од **bъdъti* као калк лат. *vigiliae* ‘бдење (уочи празника Христовог рођења)’“. Бадњи дан јесте хеортоним којим се именује дан уочи Божића који у хришћанском поимању има функцију ишчекивања, дочекивања дана прослављања рођења Богомладенца Христа. У *Етимолошком речнику српског језика* даље стоји: „С обзиром на ограничен ареал овог култног термина мање су вероватни покушаји да се изнађу његови претхришћански, прасловенски или још праиндоевропски корени.“ У српском језику ова лексема јавља се у фразеолошким јединицама: као *Божић и Бадњи дан* и *није сваки дан Бадњи дан*, где је у свом

основном значењу. Значење је везано за ситуацију (празници се прослављају непосредно један за другим), односно за начине прослављања овог дана (спремање богатије трпезе за Божић). Такође, уз овај празник постоји део обичаја везаних за стара претхришћанска веровања, као и за његов нераздвојни парњак Божић. Као потврда значења фразеолошке јединице као *Божић и Бадњи дан* („који иду заједно“) у Речнику САНУ су наведена два примера. Први је Вуков пример: „Не растају се као Божић и Бадњи дан“, а: „Слога и другарски живот између ова два учитеља прешли су већ и у пословицу, и друкчије их и не зову него – Божић и Бадњи дан“ из часописа је *Бранково коло* (Сретен Пашић). ■■

Српски прваци

Младен Ј. Угаревић

Лела Марковић

На 110. годишњицу Основне школе „Младен Угаревић“ у Призрену, сећамо се живота и дела великог добротвора

Младен Угаревић је рођен 7. марта 1864. године у Призрену, од оца Јевте и мајке Анче дев. Станимировић. Отац Јевта је био трговац, а мајка Анче била је ћерка Хаџи Томе и унука Хаџи Станимира, претка познате породице Станимировић из Призрена. Јевта и Анче су имали синове Ристу, Илију, Младена и ћерку Мару. Младенов отац, скроман и штедљив човек, поштеним радом је стекао солидну имовину. Када је дошло време за састављање тестаента, добро је размислио. Младен је био најмлађе од троје мушке деце, али у односу на браћу Ристу и Илију, добре и веселе нарави. Уз то, бистар и вредан, оцу је постао „десна рука“ у послу, одмах по завршетку четвртог разреда основне школе. Отац Јевта примећује да је, за разлику од њега, Младен меке и издашне руке, али је и ту особину код сина заволео. Зато одлучује да му завешта део имања већи од оног који је наменио старијим синовима.

Године 1886, у својој 26. години, Младен се жени Заном, ћерком Косте Дејановића из Призрена. Добар избор животне сапутнице су показале године брачног живота проведене у слози и љубави, упркос слабом здрављу и немању порођа, што им је посебно тешко пало.

Једне вечери, љутња и завист старијег брата Ристе учинила је да у афекту ножем тешко повреди Младена. Младен се дуго лечио од нанетих повреда уз помоћ супруге. Међутим, десна рука му је остала заувек онеспособљена. После смрти брата Ристе, презузео је сву трговину у своје руке. Убрзо га је нова болест ставила на искушење. Неприметно и полако, туберкулоза је савладала његова плућа. Када је осетио колико је узела маха, Младен поче да размишља на који начин да помогне својим Призренцима од новца и имања којим је располагао. Тада се сетио трошне зграде у којој је похађао четири разреда основне школе. Знао је да су призренски еснафи под дугогодишњим теретом дуга у који су упали како би коначно завршили велелепни Саборни храм Светог

Ђорђа. Као члан трговачког, подржао је одлуку призренских еснафа да се одбије новчана помоћ руске царице Марије Александровне за довршетак храма, коју је из Русије донео конзул Тимајев са образложењем да Призренци желе да самосталном градњом храма буду достојни својих славних предака. Поверава супруги Зани своју намеру завештања, а она га у свему подржава. Одлучује тада да за зидање школске зграде завешта своју кућу са покућством у Бриндином сокаку и дућан у Араста чаршији са капиталом у дућану, вересијом и тевтерима. Тестамент започиње речима:

„Во Имја Оца и Сина и Свјатаго Духа Амин!

Увиђајући од више времена да сам слабога здравља и имајући у виду да сам, као и сви људи, и смрти подлежан, рад сам да за свога живота и при чистој свести учиним распоред са својим имањем тим пре, што је милостивом Богу угодно било да и без порода – својих правих наследника, останем. Мисао о томе, што сам без порода остао, навела ме је да имајући у виду бар децу мојих драгих суграђана, овдашњих православних Срба, те да овим својим завештањем покажем према њима и њиховом напретку своју љубав, не заборављајући ни моје рођаке, уколико ми моје материјално стање допушта.“

Својој супрузи је тестаментом омогућио право доживотног коришћења куће, *иа макар се и удала*, и налаже да се, по њеној смрти, новцем од продаје куће и дућана прикупи 1.100 турских лира потребних за подизање зграде основне школе. Одредио је тудоре тестаментa који су били обавезани да о свом раду подносе извештај Православно-српској општини, почетком сваке године.

Када је завршио своје завештање, већ је био на самртној постељи. Како пише његов пријатељ и тестаментални сведок, професор Богословије и писац, Петар Костић: „Ко је имао прилике видети Младена у те дане, морао се дивити његовом душевном задовољству које је проистицало из његова племенитог дела. Њиме је он своју тешку бољку олакшавао и на лицу му се огледала веселост, колико се она у таким тренуцима може замислити, те мирно и спокојно очекиваше последње тренутке свога млађаног живота, докле анђео смрти не узме његову родољубиву душу. То би 12/25. новембра 1893. године.“

Због благе и веселе нарави, Призренци су волели Младена Угаревића. Из захвалности према њему, Православно-српска општина у Призрену сахранила га је на најсвечанији начин у црквеној порти, за олтаром старе Цркве Светог Ђорђа (Руновићеве), где су сахрањивани митрополити и свештеници и подигла му скроман споменик. Две године после његове смрти, од туге за супругом и последица туберкулозе, испустила је своју племениту душу и Младенова супруга, наменивши истом циљу све што је иза ње остало.

Када је по добијању фермана из Цариграда 19. маја 1906. године почело зидање школе, а како заоставштина није била довољна за завршетак целокупног здања, прилозима Призренаца је 1907. године окончана њена изградња. Међутим, највећи противник отварања школе је био Шефик бег. Петар Костић бележи да је бивши министар, Љуба Ковачевић, приликом посете српској Гимназији у Солуну, чији је Костић био директор, прихватио његов предлог и Шефик бега одликовао Таковским крстом III степена, са одговарајућим образложењем. Чувши за одликовање и сумњајући на шпијунажу, султан Хамид је одмах преместио Шефик бега у Цариград давши му други положај, али и „шербет“ од кога је умро. Тако је отклоњена последња пре-

прека код турске власти пред почетак рада школе, коју су српски прваци сналажењем успели да превазиђу, „мало политички, мало подмићивањем, тежећи да се у развоју школства и културе српски живаљ не нађе по страни“, како објашњава мр Векосав Станковић на 80. годишњицу школе у издању под називом *Основна школа Младен Угаревић, Призрен, 1907–1987. године*.

Крајем XIX века образовни систем се састојао од четворогодишњих школа. Православно становништво у Призрену је имало Призренску богословију са три редовна разреда и једним припремним, и по једну мушку и женску грађанску школу. Грци-Цинцари и Гоге имали су мушку и женску основну школу на грчком језику који нису разумели, са наставницима из Атине и Цариграда, католици једну коју су похађали на италијанском језику који нису разумели, а Албанци осам основних и средњих школа на матерњем језику. Тек почетком XX века је почело оснивање и женских српских занатских и трговачких школа, у којима су предавачи биле наставнице школоване на Високој школи у Београду и Цетињу. Стога је јасан значај одлуке Младена Угаревића за школовање српске омладине крајем XIX века. По ослобођењу од турског ропства, 1912. године, муслиманска деца су се школовала у Основној школи „Младен Угаревић“ у одељењима основаним према верској, а не националној припадности, што се види из Архива школе „Младен Угаревић“, у напоменама ревизора како поступати са децом чији је матерњи језик „арнаутски или турски“. Од свог оснивања ова школа је важила за установу квалитетног наставног кадра и образовања. Њене активности су биле све бројније, а рад све запаженији. Одшколовала је бројне генерације квалитетних и успешних људи.

Данас је Основна школа „Младен Угаревић“ у Призрену узурпирана и преименована у Основну школу „Призренска лига“. У њеном дворишту су рушевине Цркве Светог Николе, задужбине Рајка Киризмића из XIV века, миниране у погрому 2004. године од стране албанских екстремиста.

На 110. годишњицу школе, са жељом да Призренска Црквена општина поврати узурпирану имовину, остајемо у молитви и нади да ће се Младеновој школи вратити српски језик, ћирилица и одјек звона са Цркве Светог Николе...

Радам оплеменењујемо потенцијал

Разговарао прошођакон гр Дамјан С. Божић

професор др Светислав Божић

Ваша биографија оставља импресиван утисак о Вашем дугогодишњем стваралачком процесу. Шта Вас у том дугом процесу стварања инспирише тако да и даље остварујете успехе?

– Инспирација у раду је сам рад и његова поетика. Радећи, учимо да радимо, да духовно, естетски, анатомски уигравамо оне силе које су задужене да наш труд уобличи у смислен садржај који има и форму. Радам се оплеменењује наш потенцијални дар. Добро је када се у неким етапама виде и добри резултати рада, када се, у извесном смислу, нашем срцу насмеши успех и онда успехом призивамо следеће кораке, који нас воде у решавање све сложенијих креативних изазова. Када дубље уронимо у материју којом се бавимо, почињемо другачије да меримо резултате достигнутог. Све више гледамо и послушкујемо унутрашњи ауторитет и склад наших корака, а спољашње ефекте, када су позитивни, посматрамо са дистанцом. У унутрашњем свету, у дубинама, је клица висина ка којима истински посвећеници теже. Чувајући се од превеликих доза естрадне оспољашњености, наше дело, резултати нашега рада прибављају себи дуговечност. У оваквом путовању и искуствима, не малим искушењима, почивају енергије које ме покрећу, радују, смирују, теше, озарују, приближавају оним платоима којима припада водећа улога у смисленом трајању живота.

Када сте, да тако кажемо, „ушли“ у Цркву и препознали да је активан литургијски живот тај који Вас чини испуњеним, комплетним?

– Припадам генерацији која није никада прекидала контакт са Црквом. У младости су мој додир са Црквом више од мене остваривали моји родитељи, а са годинама и зрелошћу, потреба за Храмом је

бивала све интензивнија. Како је младост замицала у сећања и повремене сетне погледе на минуло, оглашавало се зрело доба са низом етапа у којима је подизан властити енергетски потенцијал, а потом и ближих, који су разумевали неопходност путовања ка темељним духовним вредностима. У мом духовном животу, озареном духовном буђењу, манастир Студеница је одиграо кључну улогу. У Студеници је дошло до кључног спајања мојих духовних наговештаја, моје композиторске судбине, мог додира са светом. Студеницом је моја радост бивала разиграна, јер су се моја дела компонована за мешовити хор – „Србија“ на стихове Милоша Црњанског, две Литургије Св. Јована Златоуста, Опело, Свеноћно бденије, „Плава гробница“ (на стихове Милутина Бојића), „Духовна лира“ за мушки хор (на стихове Св. Николаја српског, жичког и охридског), Празнично вечерње, „Врата спаса“ (на стихове Рајка Петрова Нога) – премијерно извела у овој Светињи. Колосалан удео у тој мојој радости дао је диригент Мило-

Из биографије...

Светислав Божић је композитор, музички теоретичар и педагог. Рођен је 22. маја 1954. године у Лозници. Завршио је Факултет музичке уметности у Београду, основне студије 1977. Магистарске студије завршио је радом на тему „Модална хармонија у делима композитора XIX и XX века“, у Београду, 1979. године, а хабилитацију „Формалне и лествично-тетрахордалне карактеристике стихире ‘Господи Возвах’ у Осмогласнику Стевана Мокрањца“ одбранио је на истом факултету, 1987. Године 1980. предаје теоретске предмете у музичкој школи „Мокрањац“. Исте године (1980) постаје асистент на Факултету музичке уметности у Београду за научно-уметничку област Музичке теорије, доцент (1987), ванредни професор (1994), и редовни професор (1999). За дописног члана Српске академије наука и уметности изабран је 5. новембра 2015. године.

ван Панчић и неколико десетина ванредних хорских певача, који су оставили своје сате у просторијама „Абрашевића“ и „Лоле“ да би моје ноте прозвучале раскошно и отмено. Велики удео у тој радости дао је и диригент Ђорђе Павловић и чланови Српског камерног хора. Наравно, сви ти тренуци су прошлост, а над неке од њих пала је и болна сенка неспоразума. Тако да ништа светло не бива без таме и ништа лепо без горчине пролазности.

Да ли се у Србији довољно цени духовна музика, појање?

– Моје искуство говори да се у Србији поштује и дубином призива духовна музика и појање. Наравно, то су веома сложене радње за које је потребно и добро духовно стање и знатна струковна обученост. Православно појање је резултат високих енергетских позиција протагониста и не може се темељити на једној, за дуго времена постављеној схеми, из које се као последица провлачи осиромашена рутина. Као што ни верујућа душа не улази рутински у храм, тако ни појац или хорско тело не полаже све своје наде у то што зна ноте или знаке који су пут у смисао и садржај вишег реда.

Како бисте предложили да се хорско певање подигне на виши ниво, а наше друштво усмери ка овој врсти уметности?

– Духовна потреба потенцијалних певача и појаца је предуслов подизања и омасовљења нашег црквеног хорског певаштва. Уколико појци не осећају потребу за духовном музиком, онда је тешко направити хор који ће посвећено саслуживати на Литургији и осталим богослужбеним сатима нашег црквеног живота. Нама и нашем колективном спасењу, радости духовној и избављењу, потребна је Вера. Са Вером долази и напев, који се преко крика артикулише до лепоте која је без премца у Васељени. Једноставно речено, наш народ и појединци треба да посвете своје сате духовном промишљању, прожимању уметничко-секуларне и црквене духовности, да траже смисао у том заједништву и да смање број сати које проводе уз електроник и све њене деривате, пренатрпане кобним илузијама и лошим намерама. Сасвим је јасно да се кроз озарену нематеријалност духовног живота долази до велике љубави према људском бићу, према Божанској творевини, према облицима материјалности која је нетрулежна и која не залази иза Небеских устава.

Како на област којом се бавите утиче технологија и курс којим се модерно друштво креће, може ли се у том смислу рачунати на квантитет дела, аутора и слушалаца у уметничкој музици?

– Технологија је саставни део сваког креативног процеса и подухвата. Нико разуман и креативно делатан не негира значај технолошке инвентивности и свих благодати које су њена добра последица.

Али како је то рекао Свети Владика Николај српски, жички и охридски, нико разуман не поздравља кола не поздравља путника у њима.

Углавном се обраћате публици која познаје уметност, духовност, велика дела славних композитора. Која је „формула“ за обраћање и свима онима који нису упознали лепоту музике којом се бавите, а као врхунског педагога Вас питамо и како стићи до младих који су најчешће окренути неквалитетним садржајима?

– Изузетно је важно да квалитетне садржаје емитujemo у правим деловима дана, у ударним емисијама, свуда где радимо и проводимо знатан број сати. Изузетно је важно да не допустимо да нас на наше очи и уши „возају“ по музичком мраку личности које су задужене за избор музике која се емитује у великим продајним центрима, сајамским халама, малим продавницама, самоубилачким серијалима чији протагонисти траже нашу пажњу и љубав, да би се повратили у живот и духовну радост. Недопустиво је да се у ситним сатима на ТВ екранима емитују све морбиднији аудио-визуелни садржаји, који код лабилнијих личности могу да произведу трајна оштећења и који подижу ниво суицидних наума. Медији не морају да буду предворја монашког живота, али никако не смеју да ничим ометани, харангирају живот једног народа. Рат је одавно прешао у зону медија тако да је наша дефанзива и неопремљеност у тој врсти специјалног рата, кобна по наше сутра. Уколико превидимо катастрофалне последице на том терену, узалудна ће бити и јесте, наша загледаност у извесни тријумф економије.

Ви сте и ходочасник. На који начин Вас инспиришу манастирске стазе, посебно Света Гора и Хиландар, на који сте се начин везали за Немањинку царску лавру?

– Осетио сам потребу за спасењем, за избављењем, за врлином којом ћу моћи да блажим немир који ме походи из свакодневног живота и његовог треперења. Ход изван секуларне урбаности је драгоцен и он води ка стишавању расутих мисли, осећања, амбиција, страхова и ничим изазваних еуфорија. Света Гора и Хиландар су стопа нашег великог подвига, нашег врхунског промишљања будућности, наш најпрагматичнији и најенергичнији корак који су учинили син и отац, послуживши се обоженом инверзијом. Тако је млађи, син, раставио оца од овоземаљских страсти живота, којима се један велики владар морао служити да би створио и сачувао царство и поверену му супстанцу народа. Ма како читали ову, за нас Србе увек актуелну путању, нужно је да је упознајемо, да покушамо да се њоме крећемо а да при том будемо у свету разумно и интензивно присутни, како бисмо у тако сложенем општежићу изградили механизме послушања и љубави према ближњем, али и другачијем од нас.

Инспиришу Вас и дела књижевника. Можете нам рећи нешто више о делима Црњанског из којих такође црпите инспирацију.

– Милош Црњански је највећи српски писац не стога што га је неки јубилеј или послушање нечем другом намењено, призвало и устоличило. Црњански је то, стога што повремено његовом мишљу замирише ветар, наше воћке, наша гробља, наша љубав и наша страст, зато што Милошем плови наша вода од свог извора до свог увира.

Обишли сте готово читав свет који је имао прилику да чује Ваша дела, свет је Вас загрлио, али сте се увек враћали завичају. Која је то спона која тако јако држи човека иако има много могућности да оде тамо где би имао можда и боље услове за стварање – шта Вас је задржало у Србији?

– То је стога што у Србији зорњачу тражим. То је каденциона формула коју ми је оставио у аманет Милош Црњански.

Када бисте свој лични живот и професионални рад описали нотама, каква би то композиција била?

– Међу нотама и сазвучима који су ми поверени на чување, има неколицина у којима расуто почива мој живот. Надам се да су ме они којима припадам и са којима јесам то што сам, препознали и разумели. Хвала!

Осам векова од крунисања Стефана Немањића

Разговарала Славица Лазић

Са ауторком драгоцених књига и научних студија које је написала из области српске средњовековне државне и црквене историје, др Смиљом Марјановић–Душанић, редовним професором средњовековне историје на Филозофском факултету у Београду, разговарамо о великом јубилеју који обележавамо у овој години.

Ово је година у којој обележавамо осам векова од крунисања Стефана Немањића 1217. године и прогласа српске краљевине, што је прворазредни догађај у српској државотворној и црквеној историји, јер су се добијањем круне стекли услови да Српска Црква добије аутокефалност, а Сава постане први српски архиепископ. Који релевантни извори говоре о чињеници крунисања Стефана Првовенчаног?

– Сразмерно малобројни, извори који директно помињу краљевско крунисање Стефана Немањића припадају различитим жанровима. Разликују се у односу на место које сама вест има у ширем контексту ових дела, па и на циљ с погледом на који наведено крунисање помињу. Најпре, реч је о наративним изворима. То су описи сачувани у српским житијима (почев од Доментијановог *Животога Светиога Саве*, написаног средином 13. века), као и подаци забележени у западним хроникама, од којих је најранији опис из пера Томе, сплитског архиђакона из 1266. године. Посебну групу чине регеста папске канцеларије и преписка Охридског архиепископа. Када је реч о наративним изворима који по природи доносе најдетаљније вести, најближи самом догађају су искази који су од њега ипак удаљени више од три деценије. Иако је традиција о овом крунисању несумњиво остала жива, време које наше изворе дели од времена самог догађаја, неминовно

је утицало да се представа о збивањима и о њиховом следу и свесно и несвесно обликује према захтевима епохе и средине у којој су они сами настали.

Како српски животописци преносе сам чин краљевског крунисања, где се он десио и какав је значај имао за даљу судбину идеје краљевства?

— Сва је прилика да је Стефан Првовенчани крунисан два пута. Прво крунисање је извео папски легат заједно са рашким Епископом Калиником, највероватније током јесени 1217. године, у Цркви Св. Петра у Расу. Друго крунисање обављено је у Жичи 1220. или 1221. године, руком Светог Саве, који је претходно добио архиепископски чин у Никеји. Сви обреди увођења у звање одвијали су се према тачно одређеним правилима везаним за време и место у оквиру литургијске прославе. Према Доментијановом опису жичког обреда, крунисању је претходила свеноћна молитва, после чега је „у богопогодном време“ уследила Света Литургија. Средишњи тренутак крунидбеног обреда чини предаја инсигнија власти. Круна — „свети венац“ како је Доментијан назива, се већ налазила у олтару, одакле ју је, према житију, Сава узео како би крунисао свога брата. По правилу, без обзира на изузетке описане у житијима, самој предаји инсигнија претходило је миропомазање, а потом је помазаник примао причешће. Заједно са инсигнијама, у церемонији су учествовале и свете реликвије, чије је присуство, додиривање и целивање представљало сакралну суштину ритуала.

Шта је Стефан Немања учинио као владар, ратник и дипломата, а шта као светитељ чији култ остаје у црквеном и народном предању до данас?

— Изузетна личност Стефана Немање трајно је обележила верски и политички живот српског народа. То важи како за његову делатност као државника, ратника и дипломате, крунисану значајним територијалним проширењем и хијерархијским успоном српске државе, тако и за унутрашњу организацију

земље. Током читаве своје владавине Стефан Немања се усрдно бринуо о црквама и онима који служе у њима. Пре свега он је то чинио својом ктиторском делатношћу — подизањем храмова и устројством манастирског живота у бројним задужбинама попут Студенице, Хиландара или Ђурђевих Ступова. Његова владарска дужност огледала се, међутим, и у бризи о правоверју поданика, посебно видљивој у организацији сабора, као што је био знаменити сабор против јеретика. Немањин одлазак с власти повезан је са важним корацима — монашењем, оснивањем Хиландара и изузетном монашком смрћу — који су оставили сопствени печат на формирање канона идеалног владара код Срба. Мироточење из гроба, чудесна исцељења и настанак одговарајућих прославних састава (житија и служби) који су водили рађању уобличеног светитељског култа, представљају сакрални садржај традиције који су његови наследници уградиле у саме основе династичког престоја. Настала према обрасцу који је будућим нараштајима оставио сам Стефан Немања — Свети Симеон, трипартитна формула владар-монах-светитељ постала је основа за канон идеалног владара у Срба и стуб идеје о светој лози српског корена. Добивши сопственог заступника пред Богом, његови потомци на српском престолу и цео род Немањиног отацтва прикључени су великој традицији хришћанске историје.

Колико је сакрализација државне и архијерејске власти на којој је предано радио Сава Српски, уводећи у духовни живот мноштво реликвија које су красиле свете просторе храмова и омогућавале непосредни сусрет верног народа са оваплоћењем светости (иконе, скуповени црквени сасуди, украси), утицала на побожност српског народа?

— Као што је и сам чин крунисања на краљевство композитан, тиме што је у себе укључио, унутар замисли једне јединствене успомене, неколико церемонија које су, заједно узете, освештале нови статус српске државе и Цркве задобијен крајем друге де-

„Књигом Свето и пропадљиво – Тело у српској хагиографској књижевности Смиље Марјановић–Душанић, учињен је озбиљан искорак у истраживању српске прошлости пре свега због ширине њеног истраживачког замаха и дубине сагледавања појава. Ауторка анализира, разуме и тумачи у нас ретко виђен дијапазон извора, класичне и савремене литературе. Значајна за велики круг заинтересованих читалаца из различитих сфера и дисциплина, ова књига постаје неопходно средство у потрази за нашим колективним идентитетом.“

(из рецензије протојереја, проф. др Владимира Вукашиновића)

ценије 13. века, тако је и установљење крунидбеног храма као огледала јединственог државно-династичко-сакралног програма, ослоњеног на моћ светих реликвија као свештени темељ краљевине, суштински везан за замисао Светог Саве. Без реликвија и драгоцености које је донео са својих путовања у Цариград, као и оних које је прикупио на путовањима у Свету Земљу и у Никеју, не би било симболичног и легитимизујућег учешћа Свете земље у обреду крунисања и миропомазања. Сава је, судећи према описима жичког обреда, претходно благословио инсигније: пурпурни огртач (багреницу), појас са бисером, круну и скиптар. Пре даровања инсигнија власти, првосвештеник је давао будућем владару благослов, изведен посебним гестовима – полагањем руку на главу и осењивањем крстом. У овом специфичном тренутку, Сава је могао употребити и реликвијар са руком Светог Јована Претече како би благослов добио посебну сакралну ауру, и тиме се јавно промовисала вишња заштита новог краљевства. Поменути реликвијар који је садржао руку Јована Крститеља, како сазнајемо из жичке повеље исписане на зиду улазне куле у манастир, био је део велике колекције реликвија, оне коју је Сава сакупио током својих путовања у Цариград и касније у Свету Земљу. Похрањен у Жичи, трезор

„честица светости“ имао је вредност сличну оној коју су имале прослављене владарске колекције на Западу и у Византији. Према добро потврђеним изворним сведочанствима, владарске и првосвештеничке ризнице у придворним црквама или у епископским средиштима служиле су као видљиви излог

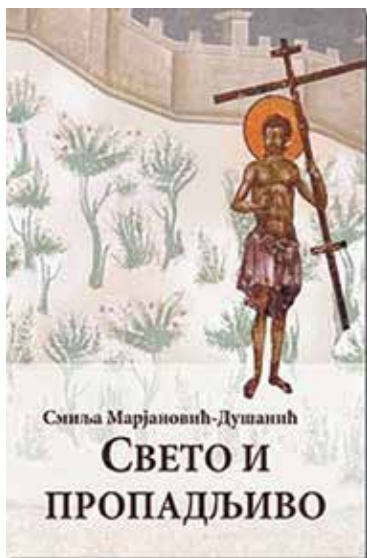
престижа и илустрација актуелних модела побожности. На особен начин, оне су биле средство да се духовне вредности трансформишу у политички или историјски дискурс. Нимало случајно, основе новог црквеног и духовног устројства Сава је промовисао у *Беседи о правој вери*, изговореној управо у жичком храму, пошто је рукоположио епископе нове, аутокефалне Српске Цркве.

Свети Стефан Првовенчани почива у Жичи. Колико је у нашем народном веровању јако веровање у свете мошти Немањинке династичке лозе, који су обележили златно доба српског средњовековља?

– Разумевање улоге коју је жичка ризница имала у уздизању идеје краљевства сасвим би било непотпуно без завршног чина: одлука да се мошти Стефана Првовенчаног пренесу из Студенице, где је првобитно сахрањен 1228. године, у крунидбени храм у Жичи, несумњиво је била Савина. Придруживање светог тела првог српског краља ризници светости жичког трезора и његово јавно излагање после транслације из Студенице, имало је очигледан идеолошки значај. Тим чином, његово тело је постало драгоцен национална реликвија која се придружила општехришћанским реликвијама највишег значаја. Домет овако спроведеног програма Светог Саве био је далекосежан, јер је тек на овај начин читаво племе отачаства Светог Симеона постало део свете историје.

Из штампе је управо изашла Ваша књига Свето и пропадљиво – Тело у српској хагиографској књижевности. Шта ново откривају ови текстови којима се наша медијевистика није превише бавила?

– Истраживање о схватањима улоге телесног у перцепцији светости, и, с тим у вези, различитих концепата телесности у српском средњем веку, почива на анализи наше хагиографске баштине. Неминовно, оно је укључило и шире оквире посматрања феномена тела, почев од разматрања теоријских поставки односа тела и друштва, преко сагледавања различитих погледа на тело у хришћанској мисли и пракси, до посебног осврта на однос тела и сакралне енергије. Тај однос пратимо кроз дејство емоција, гестова, ритуала, кроз функцију чула преко којих средњовековно тело учествује у доживљају Божанског. Однос према телу у нашој житијној књижевности може се посматрати преко две супротности – од разуђених концепата светог тела, до пропадљивог, коруптног тела грешника. Сусрет са овим изворима покренуо је низ питања која се односе на светитељску меморију и анализу топике пролазности, у којој средишње место заузима свето тело које, у својству материјалне потврде чудесног и споне са оностраним, функционисало као фокус култа.

50 година излажења новина Српске Патријаршије

Уредници *Православља*

др Слободан Милеуснић

(9.IV 1947. – 22.XI 2005.)

У служби свога народа

Славица Лазић

Својим преданим научним радом који је публикувао, не оклевајући да буде хроничар једног трагичног времена у коме је болно пострадао његов народ у ратом захваћеној земљи, др Милеуснић је своје текстове оставио као завештање и трајно задужио српски народ, Цркву и културу. Убијање Срба и уништавање њиховог духовног и културног стваралаштва даје печат пострадања народа за веру и због вере, о чему је писао Милеуснић, остављајући нам ризнице живог памћења и стубове националне свести и самосвести на којима почива дух нашег народа

Један од најистакнутијих савремених интелектуалаца Српске Цркве, др Слободан Милеуснић рођен је у Говећем пољу, Дарувар, у Западној Славонији. После завршене Богословије Светог Саве у Београду, дипломирао је 1973. године на Богословском факултету. На Филозофском факултету (Историја уметности, музеолошки смер) дипломирао је 1977. године. У Немачкој се усавршавао на последипломским студијама, а 1984. одбранио је магистарски рад на тему „Српско сликарство 17. и 18. века у Славонији“ на Филозофском факултету у Београду. Докторску тезу „Појешка митрополија“ одбранио је на истом факултету 2004. године.

У Српској Патријаршији почиње да ради 1975. године најпре у Заводу за свеће, да би касније био ангажован на месту управника Патријаршијске штампарије. У црквеним медијима остаје забележено да је обављао посао главног и одговорног уредника у ревији СПЦ – *њена прошлост и садашњост* (1985–1989), као и у листу *Православље* (1989–1992). Посебно драгоценим сматра се његов рад на дужности управника Музеја СПЦ, у коме је похрањено најдрагоценије благо српског народа сачувано кроз векове. Поред ових дужности, био је координатор Савета за обнову храмова и културне баштине СПЦ, секретар Светог Архијерејског Синода, члан Репу-

бличког одбора за обнову пострадалог манастира Хиландара, члан Главног одбора Матице српске у Новом Саду и Културно-просветне заједнице Србије, као и члан Управног одбора Народног музеја у Београду. Био је драгоцени сарадник на издањима поштанских марака са хришћанским уметничким и иконографским мотивима. На Православном богословском факултету у Фочи предавао је предмет Црквена уметност.

Објавио је 15 књига: *Свети Срби*, именослов Светих српског рода, доживела је три издања; *Свети Стефан Шиљановић – ратник и светица*; *Водич кроз манастире у Србији*; *Средњовековни манастири Србије* штампани су на енглеском и српском језику у раскошном издању... Написао је монографије: манастира Драговић, Музеја СПЦ, манастира Крке, манастира Хиландар која је штампана на пет језика; *Светиње Косова и Метихије* (на четири светска језика); *Манастири Србије* (на српском и енглеском) и *Српски манастири*. Учествовао је у бројним научним скуповима у земљи и иностранству.

Као хроничар и драгоцени стручњак и научник неуморно је публикувао истину о страдању српског културног и духовног наслеђа током рата, и ови радови су штампани на српском и енглеском језику. Реч је о текстовима „Духовни геноцид 1991–1993“, ➔

„Духовни геноцид 1991–1995“ који је пратио истоимену изложбу и „Духовни геноцид 1991–1995–(1997)“. Бележио је духовни геноцид који је изједначавао са „статистиком ужаса“ уништавања српског историјског црквеног и уметничког блага у ратовима у Хрватској и БиХ, како је једном приликом изјавио. Пописао је и објавио чињенице о 212 порушених и 367 оштећених храмова у којима је уништено преко десет хиљада икона. Све те полеме свог народа др Милеуснић је доживео драматично. Богата библиографија др Слободана Милеуснића броји преко три стотине чланака, расправа и приказа који су објављени у стручним публикацијама и црквеној штампи.

Многобројни истраживачи наше прошлости, црквене историје и уметности који су истраживали у музејском простору, библиотеци и архиви СПЦ, налазили су у предусретљивом Слободану Милеуснићу огромну подршку. Својим изузетним образовањем и стручношћу упућивао је истраживаче на изворе и литературу у којој се могу пронаћи тражени подаци. Углед је стицао својом пажњом, разумевањем и ауторитетом неприкосновеног познаваоца. Поставку Музеја СПЦ Митрополије загребачко-љубљанске реализовао је током првобитног решења 1985. године, али је осмислио и концепцију 1998. године приликом обнове минираног Музеја. Тешко је набројати заслуге овог прегаоца који је неуморно хитао да заштити, спасе и обнови најдрагоценије угрожено благо свог народа у великој Југославији, која је тонула у рат. Тако је у име СПЦ преузео 1983. и 1985. године драгоцености Цркве, које су још почетком Другог светског рата однете у Загреб. Поставио их је у Пакрацу у епархијску ризницу, а том приликом реконструисана је и стара владичанска библиотека, чији су фонд пописали стручњаци Народне библиотеке Србије 29. септембра 1990. године приликом прославе 300-годишњице масовне сеобе Срба у ове крајеве, и издали Каталог. Усташе бомбардују Пакрачку ризницу и библиотеку. Са згаришта преостале књиге самоиницијативно спасава Иван Хити, Хрват, добровољац. Покупио је Србуље и осталу рукописну грађу и однео у Музеј у Загреб. Те остатке некадашње најбогатије ризнице српског народа у Хрватској, која је имала јединствену збирку од 112 старих српских штампаних књига, Србуља, вратио је др Милеуснић у Пакрац. Рат у родној Славонији и завичај који је нестао био је трагичан за њега.

Црква и црквена штампа сведоче о ратним страхотама

У првом броју који је потписао као главни и одговорни уредник *Православља*, др Милеуснић извештава о невољама српских свештеника у Југославији: о хапшењу два православна свештеника у Љубљани 1. децембра 1989, варешки свештеник Деливоје

Рајак такође трпи притисак. Српско православно свештенство Епархије далматинске у Книну тврди – Почео је „лов на вјештице“. Епископ славонски Лукијан из Пакраца поново на оптуженичкој клупи. Већ у другом броју, који излази на 12 страна, двостране корице новина штампају се у колору. За новине пишу: Комнен Бећиревић, Владета Јеротић, академик Динко Давидов („О традицији и обнови Фрушкогорских манастира“), проф. Владета Кошутић („Страдање језика ћириличног“), др Стојан Адашевић („Морални и биолошки препород“), историчар Вељко Ђурић, Предраг Драгић Кијук („Речник светлости“), Милић од Мачве, Енрико Јосиф („Јасеновац – престоница Небеске Србије“ и „Духовни стубови српско-јеврејског пријатељства“), Живорад Стојковић, др Хаџи Недељко Кангрга.

Уводе се нове рубрике: „Ви питате – наш уредник одговара“, „Из црквене штампе пре 100 година“. У сусрет 300 година сеобе Срба, почиње фељтон који потписује др Радослав Грујић „Духовни живот Срба под Турцима“, после кога се појављује фељтон „Страдања српског народа“ – Зверства над Србима у НДХ од стране усташког режима 1941–1945. године.

Сазнајемо да се први пут догодило у Титовом Ужичу да председник општине поводом Божића организује свечани пријем за свештенике. Одржан је први послератни парастос жртвама новосадске рације на Дунавском кеју у Новом Саду. Доносе се редовно вести са градилишта Спомен-храма Св Саве. Осванули усташки симболи на српској цркви у Загребу. 25 учесника Савета цркава потписало документ о солидарности са Србима који страдају на Космету. 108 уметника из Југославије поклонили своја дела која ће се продавати на аукцији за довршење Храма Светог Саве. Из саопштења Митрополита загребачко-љубљанског Јована сазнајемо о „Неприликама СПЦ у Хрватској и Славонији“. Основан Одбор за обнову Светих Архангела код Призрена.

Од половине марта 1990. године, на првој страни извучене су теме броја у колору. А на првим странама текстови: „Светосавље и српска ренесанса“; „Истина и лаж у Америчком конгресу“ – излагање Епископа Павла о њиховом пријему у Конгресу; „Да ли Римокатоличка црква у Југославији одустаје од дијалога са СПЦ“ (на две стране, писмо Светог Архијерејског Сабора упућено Његовој еминенцији кардиналу др Фрањи Кухарићу на који није добијен одговор). Атанасије Јевтић, пред прве послератне слободне вишестраначке изборе пише – „Неподношљива тегоба ароганције“. Свети Сабор упућује поруку православном српском народу поводом обележавања 50-годишњице страдања Српске Цркве и народа (1941–1991). „Шовинистичко дивљаштво“ је текст о актуелном прогону српског народа у Задру коме се уништава имовина (у прилогу је списак полупаних, демолираних и опљачканих пословних радњи, локала и кућа у Задру који траје од 2. маја).

Православље о ратним разарањима на првој страни

Радован Биговић, који је члан уређивачког одбора, оглашава се на актуелне теме: „Још увек угрожена људска права и слободе“; „Бечки лист *Di press* прогласио српског митрополита за Хрвата“; „Ко је против екуменског дијалога“; „Искушења религиозног популизма“; интервју са др Јованом Рашковићем „Православље и демократија су темељи српске будућности“; „Глас Концила против Концила“; интервју са Новаком Килибардом „Обнавља се православље и српска самосвест у Црној Гори“; „Србија пред изборе“; „Јединство у вери и Истини“, размишљање о српском националном програму. Јеромонах Атанасије наставља са фељтоном „Крстовдан Срба на Косову, црна хроника страдања косовских Срба од шиптарског зулума“, у преко 30 наставка. Слободан Милеуснић води интервјуе. Посебно је занимљив први интервју Патријарха Павла „Христос је наша Светлост, наш Циљ и наш Пут“. У наставцима пише о мученичком страдању СПЦ на подручју НХД.

Актуелизују се питања: Поводом ТВ емисије „О комунистима и верницима“, могу ли (ипак) верници бити комунисти? Поводом драме Синише Ковачевића *Свети Сава*, која је прекинута током извођења на сцени ЈДП крајем маја 1990, објављују се неколико текстова са дилемом – може ли се у име толерисања уметничке слободе аутора текста дозволити представа у којој се тврди да се немањићка и светосавска Србија родила из злочина, обмане и блуда?! У манастиру Хиландару васпостављено општежитије. Тежак положај Православне Цркве у БиХ „Вјерска равноправност – темељ демократије“. Црногорски аутокефалисти у огледалу Православне Цркве (Епископ банатски Амфилохије).

На ванредном заседању Светог Архиепископског Сабора, које се претворило у заседање Изборног сабора за избор Патријарха Српског, због дуготрајне тешке болести Његове Светости Патријарха српског Г. Германа, који је провео три деценије на трону српских патријараха, Сабор је разрешио тешко оболелог Патријарха и тајним гласањем изабрао тројицу кандидата, а онда је жребом, коначни избор пао на Епископа рашко-призренског Г. Павла. Новоизабрани Патријарх Павле устоличен је 2. децембра 1990. године у Саборној цркви. У Београду, у 93. години упокојио се у Господу Патријарх српски Герман, после двогодишње болести 27/14. августа 1991. године. *Православље* посвећује број Патријарху Герману.

Излазе текстови као реакција на текстове *Гласа Концила* у којима се поводом Степинчеве објелтнице „доказује“ да он није имао никаквог удела у покрштавању Срба у Хрватској, а камоли у њиховом страдању. Преноси се писмо Светог Синода упућено председнику Председништва СР Србије Слободану Милошевићу о још неразјашњеним питањима. Сарађују ли СПЦ и СПС – „Нестранацка природа Пра-

вославља“. Црквена над-политика је знак Царства Божијег. Атанасије Јевтић – „Погажена српска права у Македонији“. Жива црква и веронаука данас.

Преноси се део интервјуа јеромонаха Иринеја Буловића, који је објавила *Политика* у свом додатку насловљен са „Марксизам као религија“. Епископ банатски Амфилохије пише о светом посту тела и душе. Одлуком Светог Сабора мошти блаженопочившег Епископа Николаја пренете из Либертвила у отаџбину. СПЦ и закони после 1945. године су „Легализација крађе“. ТВ Нови Сад приказује „Буквар православља“.

После деветомартовских демонстрација, током којих је страдало двоје људи, Патријарх Павле у говору у Саборној цркви истакао: „Доста је братоубиштва“. Током 11. марта Патријарх се најпре обратио студентима Србије окупљеним на Теразијама, а затим се упутио на Ушће да се обрати и присталицама владајуће партије (текст „Мирење – најважнији циљ“). Из саопштења са редовног заседања Светог Сабора сазнајемо да је постигнуто „Пуно

*Објашњавајући своју преданост саби-
рању описаној и расутој духовној
благи које је налазио и доносио у Музеј
СПЦ, др Милеуснић је говорио: „Кад је
овај Музеј бољаш, српском народу и ње-
говој Цркви је веома тешко.“*

јединство“ са јерархијом Слободне СПЦ, односно Новограчаничке Митрополије, и ваљаност свих Светих Тајни и свештенорадњи које су у њој вршене од настанка раскола 1963. године до данас. Поводом упада наоружаних милиционара у православну цркву у Карловцу, текст Епископа горњокарловачког Никанора „Сумњичења, неугодности“. Напади на СПЦ у Хрватској.

Поводом књиге Живка Кустића *Штејинац*, Загреб 1991. године, ђакон историчар Милорад М. Лазић пише текст „Позив у рат – апотеоза кардиналу Степинцу као део поново активираних усташких амбиција“, на који Кустић одговара. Полемику затвара ђакон Милорад М. Лазић текстом „Препознатљиви трикови каптола“. Само месец и по касније, усташе спаљују катедрални Храм Свете Тројице и библиотеку Епархије славонске у Пакрацу, а Епископски двор у којем су били смештени многи вредни предмети ликовне и примењене литургијске уметности је опустошен, о чему ђакон Милорад М. Лазић пише у тексту „Сумануто усташтво не бира жртве“. Најважнији црквени и културни центар Срба у Славонији, у коме су биле похрањене непроцењиве вредности за наш народ, заувек је уништен. Посебно је потребно страдање Библиотеке која је располагала са око 5.500 књига, међу којима су примерци дела највеће вредности европске и светске религиозне културе. Патријарх Павле британском лорду Карингтону, председнику Међународне мировне конференције о Југославији у Хагу у писму пише: „Онима који су покрштавали и затаили Србе не може се веровати“. У *Православљу* одмах почиње фељтон „Попис оштећених и уништених православних цркава и осталих културних добара у ратним сукобима на територији Хрватске“. Архијерејски Сабор на ванредном заседању доноси одлуке о начинима пастирског, духовно-просветног и добротворног деловања у условима погибије, разарања, избеглиштва и осталих ратних страха. А Патријарх Павле у писму поглаварима сестринских Православних Цркава извештава о тешким искушењима христољубивог српског народа. У интервјуу који је дао тршћанском листу *Il piccolo* каже да ће се потомци Срба, Хрвата и Словенаца стидети бесмисленог рата који се данас води. Редакција штампа летак који се шири Хрватском „Протерајмо Србе из државе Хрватске“. А порука са ванредног заседања Светог Сабора српском народу и међународној јавности је јасна – „Очувајмо честитост и трпеливост према свим народима“.

Најстарији сачувани споменици у лесковачком крају су два манастира у Јашуњи, са храмовима Св. Богородице и Св. Јована, подигнути 1499. и 1517. године. У првим деценијама после пропасти српске државе 1459. године, црквено-уметничко стваралаштво замире. Тек крајем XV и почетком XVI века, када су се ратишта удаљила и турска власт коначно учврстила на Балкану, почиње да оживљава градитељска и живописачка делатност. Обнова манастира била је углавном дело истакнутих појединаца. Сачувани портрети ктитора показују њихову сталешку припадност. Тако су ктитори манастира Св. Јована и Св. Богородице у Јашуњи били чланови из угледне породице Кантакузин.

Дубоко у шумовитим падинама Бабичке горе налазе се два древна манастира – женски и мушки. Смештени су са десне стране реке Јашуње, по којој су и добили назив Јашуњски манастири. Мушки је манастир Св. Јована Претече, а више њега женски манастир Св. Богородице Ваведена, удаљени један од другог пола часа хода.

Мушки манастир Св. Јована са свих страна ограђен је јаким зидом. Са десне стране до капије налазе се конаци, са леве звонара, а још даље, у средини дворишта црква посвећена Св. Претечи Јовану Крститељу који је на једној фресци представљен огрнут кожом и зеленим плаштом. Црква манастира Јована Претече

Вук Караџић о стању хришћанске Цркве и вере под Турцима у његовом Географическо-статистическом описанију Србије бележи:

„Будући да се закон ришћански у Турском царству једва допушта и сноси, зато у Србији ни цркве ни намастира није слободно ни из нова начинити ни поновити без допуштења Турскога, које не само што је тешко добити, него свагда стоји врло много новаца; јер н. п. да се нов намастир начини, или пуст да се понови, ваља имати допуштење и од цара, и од везира, и од кадије, и од муселима.

... Зато у Србији ни у десетом селу нема цркве него понајчешће иду намастирима, те се исповиједају и причешћују које обично бива уз часне poste; а кршћење и вјенчање свршавају попови по кућама.

... Српски су намастери сви по шумама и потоцима; не само што су им цркве (понајвише с једним кубетом) мајсторски зазидане од камена, него многи имају свуд наоколо зидове, као градићи. Они су до данас били прави и једини стубови и чувари закона ришћанскога и имена Српскога. Не само што људи иду тамо, те се исповедају и причешћују, и слушају часну литургију; него се ту о многим празницима (н. п. Благовијести, о Цвијетима, о Васкрсенију, о Тројици, о Петрову дне, о Преображенију, о Госпођи малој и великој, о Баведенију и о Богојављенију) купи народ као на панађур. Код ђекоји намастира, кад је лијепо вријеме, скупи се по неколико хиљада душа.“

Два манастира с краја 15. века одолевају вековима

Драгуљи нашег наслеђа

Ана-Марија Симоновић

Због својих историјских, архитектонских и уметничких вредности Јашуњски манастири –Св. Јован Крститељ и манастир Св. Богородице, стављени су 1947. године под заштиту Завода за заштиту споменика културе Републике Србије, а 1983. године проглашени су за културно добро од националног значаја

подигнута је на темељима старије грађевине у време игумана Теодосија 1517. године. Ктитор је био Андроник из царске породице Кантакузин са својом браћом.

„Изложба поводом значајног јубилеја, недовољно познатих у широј јавности, манастира у Јашуњи, била је посебан изазов за колегу Верољуба Трајковића и мене“, истиче Мира Ниношевић, директорка Народног музеја у Лесковцу: „Са посвећеношћу и истрајношћу сабрали смо бројне списе, предмете, фотографије, фреске и друге црквене и музејске драгоцености у једном простору на добробит заједнице. Захвални смо и поносни јер смо допринели обележавању великог празника за наш град и, верујемо, за целу земљу.“

Црква Св. Јована је једнобродна грађевина правоугаоног облика са богатом фасадом. Андроник није успео

потпуно да заврши цркву. У време владавине султана Сулејмана Величанственог, 1. августа 1524, јашуњски храм је осликао фрескама високе вредности раб Божи Петар из Софије, када се на челу монашког братства налазио игуман Лука. Фреске из најстаријег слоја представљају готово усамљен пример очуваног зидног сликарства на нашем тлу с почетка турске власти.

Обновом Пећке патријаршије, 1557. године, за хришћане долазе бољи дани. Јашуњски манастир 1582/83. прелази у посед спахије Алај-бега. Тада је, заслугом првог ктитора Романа и презвитера Живка, за време игумана Јована, пред црквом подигнут лаки, дрвени трем, промењена је читава кровна конструкција и осликана првобитна западна фасада. У том облику црква је сачувана до данас.

Мира Ниношевић, директорка Народног музеја у Лесковцу

„Прошло је много година од првих помена Јашуњских манастира, многи подаци су неповратно изгубљени“, објашњава Верољуб Трајковић, аутор монографије *Јашуњски манастир Светиој Јована Претече*: „Посао у припреми монографије и изложбе, тежак 500 година, привели смо крају уз велики напор реконструкције пуних пет векова манастира. Хвала још једном свим институцијама које су нас подржале, а посебну захвалност дугујемо некадашњем парохијашуњском Тихомиру Н. Радивојевићу – попу Тики, Ненаду Цветковићу из Јашуње, Бојану Тојаги, Новици Петровићу, Зорану Радосављевићу, Ђорђу Стошићу, Марку Адамовићу и многим другима који су помогли да монографија аутора др Светлане Пејић, Мире Ниношевић и моје маленкости угледа светлост дана.“

И када би оба манастира остајала пуста, народ би их опет сматрао за манастире. Да не би потпали под османске верске законе – по којима сва имања кад остану по тапији без наследника, припадају султану – народ је одабрао једног домаћина (еритропа), који је на своје име водио манастирске тапије. Тако је народ спречавао Турке да присвоје манастирско имање.

После ослобођења лесковачког краја од Турака 1878. године, дошло је до промена и у јашуњском манастиру. Изграђена је звонара и постављено звоно, манастир је и даље припадао Нишкој епархији, а већ наредне године образована је парохија јашуњска.

Одлуком Архијерејског Сабора Краљевине Србије манастир Св. Јована је 1893. године преобращен у

„У њој, више цркве,

с леве стране, избио је из земље један камен како какав наваљак сена.

Једном дођу Арнаути да оплене манастир. Један од њих стане уз тај камен, разгледа неке светитељске ликове споља на црквеном зиду, па, разабравши који је лик Светог Ђорђа, наслони пушку на тај камен и рекне Србима:– Гледајте како ћу да вам убијем Светог Ђорђа!

Пушка му пукне, а он тресне о земљу мртав: олово одскочило од зида, и њега ударило у чело.“

Манастир Св. Јована је страдао од разбојника 1782. године, када је тешко рањен монах Јован, и пожара, 1788. године, када су изгореле све зграде око цркве. Једва обновљен, још теже је пострадао у време Првог и Другог српског устанка, а калуђери су растерани и оба манастира спаљена.

мирску цркву, будући сиромашан и без монаха. Тако је црква служила искључиво као мрска за мештане села Јашуње, када је и изведена последња интервенција на зидним сликама цркве 1902. године. Тада су, у време старешине цркве свештеника Јована Димитријевића, ктитори цркве били мештани села Јашуње, Мита Јанчић и Ранђел Лазић, који су од сопствених средстава ангажовали чувеног зографа Јакова и његовог сина Ђорђа из Велеса да обнове старе зидне слике. ■■

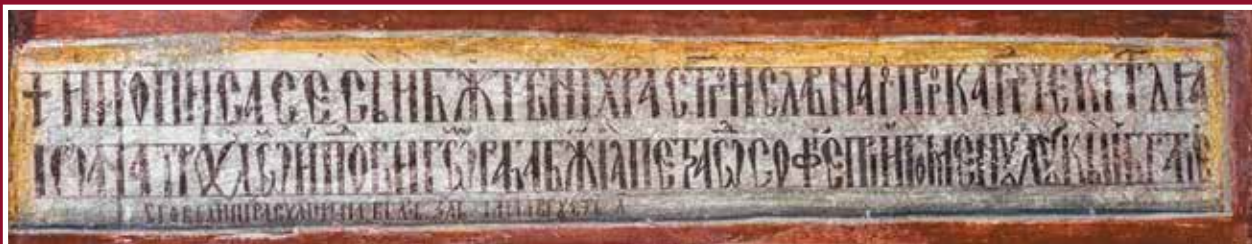
И пописа се сиј божествени храм свјатаго и славнаго Пророка Предтече Крститеља Иоана трудом и подвигом раба Божија Петра од Софије при игомену Луки и братије Јего в дни цара Сулимана в љет 7.032 мјесеца август перваго

Извољенијем Отца и поспјешенијем Сина и совершенијем Свјатаго Духа

Си свјати и божествени храм свјатаго Иоан Предтеча и пописа се трудом и подвигом при игумена

Иоан и братије в љет 7.201. мјесјаца априлија 15. при спахија Алајбега

Први ктитор Роман и презвитер Живко

Куће укупног људског памћења: Пројекат „Каталог библиотека фрушкогорских манастира“

Весна Петровић
Вера Новковић

У времену када се све мање чита и када је књига супротстављена савременим видовима комуникације, манастири ће је поново сачувати од заборава, јер књига је прославила РЕЧ и обезбедила јој трајност и свеprisутност. Она у манастиру постаје чувар идентитета и мудрости, али и средство за разумевање света и природе.

Управо због тога циљ Пројекта *Каталог библиотека фрушкогорских манастира* је формирање библиотеке, стручна обрада библиотечке грађе која се налази у манастирима, богаћење фондова поклоном, штампање *Каталога старе и ретке књије*, те заштита и дигитализација рукописне и старе и ретке књије.

Рад на Пројекту подразумева да се стручно обраде фондови у свим манастирима и правилно поставе библиотеке. Посебан значај пројекта огледа се у попису рукописних и старих и ретких књига, пошто у манастирима не постоји евиденција књига из XVII, XVIII и XIX века.

Пројект се реализује у фазама:

Прва фаза: инвентарисање, класификација и адекватан смештај књижних фондова у постојећим библиотекама као и формирање нових;

Друга фаза: унос књига у БИСИС базу података. Библиографски опис у узајамној бази садржи у себи и предметне и стручне ознаке као и локацијске податке и тиме библиотека истовремено добија ауторски, предметни и стручни каталог;

Трећа фаза: штампање публикације *Каталог старих и ретких књија у библиотекама фрушкогорских манастира*;

Четврта фаза : дигитализација и заштита старе и ретке књије;

Сређивање и стручна обрада библиотечких фондова у манастирским библиотекама на Фрушкој гори значајан је корак ка очувању и заштити овог дела српске културне баштине.

Пројекат је осмишљен 2009. године, поводом прославе 500 година манастира Крушедол. Први програм била је изложба „Библиотеке фрушкогорских манастира“ постављена у Српској читаници у Иригу, а на Сабору библиотекара Срема. Тада је започела

интензивнија сарадња библиотекара Срема и манастира на стручном уређењу њихових библиотека и до сада је успостављен стручни рад у девет манастирских библиотека.

Изузетно добра сарадња остварена је са архимандритом Стефаном, игуманом манастира Велика Ремета. У овом манастиру је стручно уређена прва библиотека. Стучни рад у библиотеци започет је 2010. године, када је књижни фонд бројао мање од 1200 књига. Књиге су физички обрађене, инвентарисане и класификоване по УДК систему. Обезбеђен је адекватан простор и опрема, те је библиотека отворена октобра 2011. године. Учесници Сабора библиотекара Срема били су први гости, који су библиотеци поклонили 412 књига. Године 2013. започата је електронска обрада монографских публикација у БИСИС-у. Захваљујући поклонима библиотека на крају 2017. године има у својим фондовима: 4167 књига, 32 наслова часописа, 345 аудио касета, 54 видео снимка из живота манастира, 168 CD-а, 196 DVD (46 на руском језику) и е-базу од 2345 записа.

У овој библиотеци, захваљујући разумевању игумана Стефана, одржана су четири стручна скупа: „Књига и реч храна духа“ (2013.), „Литургија, читање, библиотеке“ (2014.), „Српска духовност, култура и књига“ (2015.), „Манастири и библиотеке, чувари културне баштине“ (2016.), „Легати и библиотеке целине у манастирским библиотекама“ и (2017.) „Манастирске библиотеке значајни део мреже библиотека Србије“. Стучним скуповима су присуствовали библиотекари из Београда, Новог Сада, Крушевца, Краљева, Крагујевца, Смедерева, Панчева, Шапца, Лесковца, Осечине, Бачке Паланке, Ирига, Инђије, Руме, Шида и Сремске Митровице. Штампани су зборници радова „Књига и реч храна духа“, „Манастири и библиотеке, чувари културне баштине за 2015. годину“ и „Манастири и библиотеке, чувари културне баштине за 2016. годину“ у издању манастира Велика Ремета и Српске читаонице у Иригу.

Следећа библиотека, која је стручно уређена налази се у манастиру Мала Ремета. Бројчано велика, 1368 књига и 9 наслова часописа, а највред-

нији део фонда су осам рукописних књига које су монаси из манастира Раче на Дрини писали у овом манастиру. Поред рукописних књига у овој библиотеци налази се и 95 старих и ретких књига које су стручно обрађене. У издању манастира Мала Ремета и Српске читаонице у Иригу штампана је књига о монашким годинама игуманије мати Рафаиле „Живот који вечно траје“.

Библиотека у манастиру Ново Хопово је једина библиотека у фрушкогорским манастирима која била стручно обрађена. Према постојећим књигама инвентара извршена је ревизија књижног фонда, нове књиге су инвентарисане и класификоване по УДК систему. И у овој библиотеци налази се 107 старих и ретких књига, које су стручно обрађене 2014. године. На крају 2017. године књижни фонд је бројао 2788 књига и пет наслова часописа.

У манастиру Старо Хопово библиотека је формирана 2015. године. Књиге (889 наслова) су инвентарисане и смештене у полице. Библиотека се налази у невеликом простору звоника. Данас, библиотека располаже са 1268 књига.

Библиотеку манастира Раваница у Врднику чини легат игумана Бенедикта од 284 књиге и поклон Владимира Младенова 567 књига. Књиге су стручно обрађене, али се налазе у неадекватном, влажном простору. Следеће, 2018. године биће пребачене у одговарајући простор и стручно сређене.

У манастиру Крушедол налазила се некад најбогатија библиотека. Данас је чини: 112 старих и ретких књига, легат Димитрија Ђамиловића од 877 књига, поклон Српске академије наука и уметности 1395 књига и текући фонд 2564 књиге. Највреднији део ове библиотеке, поред старе и ретке књиге, су књиге из легата Димитрија Ђамиловића, нашег исељеника из Вучитрна, који је своју библиотеку из Индијанополиса поштом слао у манастир. Поклон књиге на енглеском, француском, руском и српском језику су стручно обрађене 2017. године.

И у манастиру Петковица уређена је библиотека. Налази се у лепом простору, а библиотечки фонд броји: 4 старе и ретке књиге, 1536 књига, пет наслов часописа, 35 CD-а. У току је е-обработка монографских публикација.

Ове, 2017. године, започет је стручни рад у библиотеци манастира Кувеждин. Библиотека има књижни фонд од 27 старих и ретких и 1650 савремених књига. Урађена је класификација и започето је инвентарисање књижног фонда.

У библиотекама манастира Бешеново, Василијев, Шишатовић и Привина Глава рад на стручном уређењу почиње идуће 2018. године.

Поред стручне обраде књига и одржавања стручних скупова, манастрске библиотеке обогаћене су за седам година поклоном од 9.120 књига.

Уз благослов Владике Василија, а под окриљем Српске читанице у Иригу, у сарадњи са Народном библиотеком Србије, Библиотеком Матице српске, Православним богословским факултетом, Библиотеком Српске Патријаршије и Природно-математичким факултетом из Новог Сада, а уз подршку Покрајинског секретаријата за културу и информисање пројекат „Каталог библиотека фрушкогорских манастира“ добио је прави смисао и заживео како међу библиотекама, тако и у манастирима који полако поново постају „куће укупног људског памћења“. ■■

Научник, аскета и преводац – о блаженом Јерониму

Олга Михајловић Блајојевић

У претходним текстовима смо говорили о првим преводима религијске објаве и о контраверзама које су са собом носили. Помињали смо превирања која је изазивала појава Септуагинте као грчког превода јеврејских списа, као и напоре Оригена и бл. Јеронима да питању превођења приступе на систематичан начин. Настављамо чланком о бл. Јерониму, коме је папа доделио задатак стандардизације латинских превода Библије који су били у употреби у четвртм веку, односно о овом необичном човеку који је, прихватавши се задатка, заронио у још дубљи и тежи посао, научивши јеврејски језик и уронивши у свет пророка и Закона у оригиналном издању. Овај великан је поставио основе савремене егзегезе и преводаштва, а својом појавом и ставовима је доносио фаму и негодовање, али и одобравање. Јеронимов превод је након његове смрти бивао све више препознатљив и можемо казати да је остао актуелан до данашњих дана.

Преселивши се у Витлејем, Јероним усавршава своје знање јеврејског језика. Његове тамошње расправе са Јеврејима су га навеле на закључак да је јеврејски текст богонадахнут, односно надахнутији од Септуагинте, чиме, по мишљењу многих, нарушава апостолски кредибилитет. Делимично под утицајем Јевреја, делимично вођен својим научничким духом, почео је да посматра Септуагинту на критички начин и да тражи места у Новом Завету где је цитиран Стари Завет. Упоредио је ова места у Септуагинти и у јеврејском преводу и пронашао да постоји један број цитата, превасходно из Јеванђеља по Матеју, који се базира на јеврејском Старом Завету. Сматрао је такође да Септуагинта, иако је на многим местима буквалан превод, садржи и доста слободних интерпретација текста које су биле у складу са тадашњим теолошким схватањима. Закључио је да је јеврејски Стари Завет онај изворни и меродавни текст, и донео је одлуку да свој латински превод базира на њему. Хришћани су били веома незадовољни оваквим Јеронимовим ставовима јер је изгледало као да он мења апостолску традицију, и да се поставља изнад ауторитета најранијих хришћана који су под божанским надахнућем писали књиге Новог Завета. Негативан одговор хришћанске јавности није поколебао Јеронима и он је истрајао у заступању својих ставова.

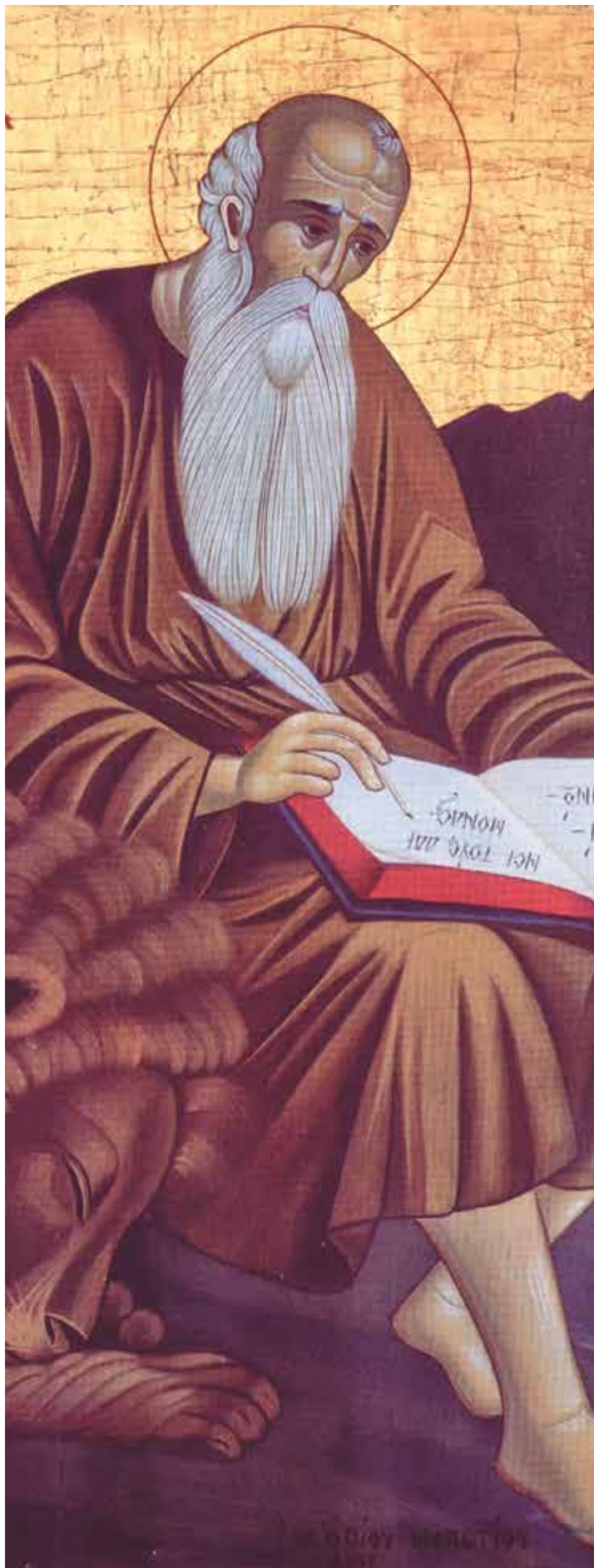
Јероним је био веома плодан писац и, осим што се бавио превођењем, написао је доста пропратних коментара на библијске текстове. Његов луцидан ум је препознатљив и у текстовима бројних писама које је слао у разне делове медитеранског света. Са Св. Августиним је у писаном облику водио жучну расправу око коришћења јеврејских текстова као

основе за превод. Размиоилажења у ставовима по овом питању су понекад претила да науде њиховом пријатељству.

Августин је био зачуђен Јеронимовом одлуком да преводи делове Старог Завета са јеврејског текста, јер је сматрао да усаглашени и надахнути текст седамдесеторице сасвим сигурно мора бити бољи од превода једног човека. Због чега би, уосталом, Јероним преводио нешто што је већ успешно преведено и чију су веродостојност потврдили надахнути апостоли хришћанске вере? Осим тога, нови превод би, према Августиновом мишљењу, могао да унесе раздор међу вернике који су већ навикли на одређене устаљене фразе. Наводи и пример једног епископа који је умало изгубио верништво своје цркве након што је прочитао Јеронимов превод Књиге о Јони, јер су верници чули реч која се није налазила у преводу на који су навикли. Јероним му на то одговара да би радо објаснио свој превод када би му Августин прецизирао о којој речи се ради, и чак примећује да је Августин можда и намерно пропустио да наведе конкретну реч јер се уплашио убедљиве аргументације која би вероватно уследила.

Августин нас у својем Граду Божијем позива да се „уздигнемо изнад историје“, тј. изнад неслагања текста када су у питању неки мање битни историјски подаци, и да трагамо за суштином божанске поруке. „Јер, ако је једина читаочева жеља да прати пуки след историјских догађаја, можда га из тог дремежа могу пренути преводиоци Септуагинте, као и пророци, и навести га да истражују дубине пророчанстава (...).“¹ Можда је највеће признање Јеронимовом раду Августин одао тврдњом да је и кроз јеврејски текст и

¹ Augustine, City of God, Book 18, translated by Marcus Dods

кроз Септуагинту „говорио један исти Дух“, и да оба текста треба равномерно користити јер сачињавају делове исте целине.

Јеронимов стил превођења варира од бу-квалног до веома слободног. Неке књиге је детаљно преводио или радио ревизију постојећих текстова, а неке је преводио на брзину. Јеванђељима је посветио доста пажње, али не и остатку Новог Завета. Када је Стари Завет у питању, Књигу о Јову и Књиге дневника је преводио према Оригеновој хексапли, а за неке од дефтероканонских књига, као што су Товија и Јудита, пише да их је превео за само једну ноћ. У сваком случају, оно чему је тежио је јасноћа текста који је требало да буде доступан широком кругу хришћана. Разметање књижевним стилем није његов циљ и он свесно избегава да текст одене у рухо високог стила.

Јеронимов превод Библије је назван Вулгата, иако Јероним сам никада није користио овај израз за свој превод. Првобитно коришћени израз *vulgata editio* је једноставно означавао текст који је у уобичајеној употреби. Коришћен је за већ постојеће преводе, као што је Септуагинта, да би се затим његово значење проширило на прве латинске преводе. Вулгата је касније проглашена службеним преводом латинске Цркве. Њена аутентичност се огледала, према доктрини Цркве, више у питањима вере и морала него у погледу стања текста.

Јероним није доживео прихватање свог превода, али је у наредних неколико векова овај превод бивао све прихваћенији у западном свету, да би на крају средњег века био потпуно препознат као меродаван и исправан. Јеронимови ставови су постепено прихватани и данас је његов превод прихваћен као меродаван. Јероним је имао прилику да латинске текстове упореди са раним грчким манускриптима који више не постоје, тако да је користио доста превода и верзија. Сматрао је да су се први текстови на латинском појавили веома рано да би „појили млеком рану цркву“.

На крају приче о превођењу религијских текстова, не можемо а да не поставимо питање да ли смо данас, уз све знање, програме за претраживање и увиде у различите верзије превода, ближе ономе што би се могло назвати зрелошћу у тумачењу текста? Или можда управо ово изобиље знања може да представља малу клопку, и да нас наведе на помисао да је суштински смисао текста доступан једним кликом, без дубљег богословског разматрања? Истина је, као и обично, негде на средини и да верујемо да је, уз знање које нам је доступно, неопходан објективан и кротак дух у сагледавању целине религијске објаве. ■■

Свети Сава

проша Василије Томић

Када славимо Светог Саву треба да отворимо свој духовни вид и слух за поруке које нам он упућује. Савине поруке важне су за нас данас, као што су биле животни важне за наше далеке претходнике, којима их је он неуморно у душе утискивао.

Јер цијели свој земни живот, сваки трептај своје душе, Свети Сава је жртвовао своме роду. Својом жртвеном љубављу, самопрегорним и истрајним радом, Свети Сава „приведе Господу нов народ“ (Доментијан). „Сав живот његов бијаше пост“, вели Теодосије, и према поукама које ишчитавамо из његових дјела, видимо да му са нама, Србима, заиста, није било лако. „Сам пропутова по цијелој земљи народа свога, све утврђиваше учењем о вери“ (Теодосије). „Нема ни једне српске области у којој нема предања и легенди о Савиној активности. Савин извор, Савина стопа или други сличан топоним са Савиним именом могу да се сретну у сваком српском крају“ (Д. Кашић).

Свети Сава је утемељио нашу нацију и све док се живјело и радило на тим темељима и у оквирима њиме одређеним, српски народ је напредовао и узрастао до висина никад више досегнутих.

Камен крајеугаони и стожер Савине грађевине је света православна вјера. То и ништа друго. Тај свети појам најчешће се медоточно изливао из његових светачких уста. „Подобећи се Владики своме Христу, који је украсио небо звијездама, по истом чину Он украси своје отацтво сваком добром вјером и светим црквама поља и удоља и брда, а гдје не стиже створити цркве, ту постави крст, да се на сваком мјесту прославља име Божје“ (Доментијан).

Свети Сава нас је християнизирао, Христом окадио, и увео у ред културних народа. Христом нам је отворио наш духовни вид за сазнање и доживљавање свега истински лијепог и племенитог. Он нас је научио побожности показавши нам собом истинске узорне врлине.

Свети Сава је био стварни испосник и молитвеник. Ријекама суза крилатио је своје свете молитве (Доментијан). За њега очевидац свједочи да у својој келији, мучалници, Свети поживе по подобију древних првих Светих Отаца, са великом уздржљивошћу, пошћењем, бдјењем, обноћним стајањем, лишивши се сваког тјелесног утјешења, у пошћењу и сузама сатворивши сву силу своју, сав свој живот живећи по анђелском подобију подобећи се као бестјелесним силама (Доментијан). Ходио је земљом, „онебесивши се душом светом“ (Доментијан).

Уза све то, Свети Сава никада није губио везу са чврстим тлом, којим је ходио. Он је био у стању да душу своју положи за ближње своје (Јн. 15, 13), да надиђе себе и своју жеђ за спасењем и да сву своју

снагу и умијеће стави у службу конкретних потреба свога народа. Мучалницу своју никад није могао прежалити. У једном маху, када су тегобе превршиле његову преогромну мјеру трпљења, отргао се свега, вратио се, накратко, у своје тиховање, допунио своје духовне резервоаре и потом се, оснажен, вратио тегобама просвјетљивања и духовног вођења свога рода. Он је „успијевао и цвjetaо добрим дјелима и изванредним подвизима, никада не заборављајући обичне службе“, вели за њега Доментијан.

Све што је чинио Свети Сава није имало за циљ само материјални бољитак српског народа. Савин програм је далеко шири од тога. Ходио је врлетним стазама свога отацтва, јачао и снажио српску државу са крајњим циљем који се није завршавао ни извршавао на земљи. Он „не преста учећи дан и ноћ, све утврђујући у страху Божијем ... и водећи ка богољубљу, и одгонећи превару болести која уништава душу, хотећи по Божјој вољи све умјестити у царство небеско“ (Доментијан). Још за живота украсили су га његови савременици ваљда најљепшим и најкристалнијим описом, казавши за њега да је земаљски човјек а небески анђео. И када се борио и изборио за самосталност Српске Цркве и државе, чинио је то у чврстој вјери да тиме остварује услове за свенародно просвећење у Богу и спасење, подразумијевајући да се то лакше постиже са једноплеменним духовним и државним вођама.

Све што је чинио, чинио је с Богом и свој народ на такво је дјело подстицао. Ако, уздајући се у Бога, чинимо оно што је Њему угодно, наши непријатељи неће моћи учинити никакво зло против нас, говорио је. Бог је почетак и свршетак Савине проповиједи, Алфа и Омега његовог дјеловања. Позивао је сву дјецу отацтва свога да се сви усрдно подигну по стазама духовних заповијести, „свагда прилежно молећи Господа Бога свога. Јер то је прво и посљедње дјело: непрестана и Богу угодна мољења и молитве ка Богу, ходећи непорочно у Његовим светим заповијестима, и држећи предања Његових светих апостола, и не одлучујући се од црквеног скупа“ (Доментијан).

Од свог народа тражио је комплетан преображај, израстање у нове људе, по Христовој мјери и захтјеву. „Јер није могуће не одлучивши се од зла научити се доброме, вели он, као што и није лако на восак ставити друга писмена ако се прва не избришу“ (Теодосије). Попут Светог Јована – усуђујем се да кажем – и Христа Господа, који су своју мисију почели позивом на покајање, и он „стајаше посред народа, и свима вапијаше: Покајте се!“ (Теодосије).

Ни на што Светитељ не бијаше осјетљивији но на питање свјете вјере православне. Вјеру је стављао изнад свих вриједности и свих политичких и прагматич-

них интереса. Кад његов брат, Стефан Првовјенчани, поче да застрањује на западну страну, не могавши га уразумити, Свети га напусти и препусти свем злу које је на њега имало доћи. У то вријеме раскол Цркви тек што се био случио и јаз још увијек не бијаде тако дубок као што ће га вријеме продубити. Свети Сава никад у питању вјере није чинио компромисе. Брату се вратио тек онда када се овај одрекао својих заблуда и када га је скрушено замолио за опроштај.

На темељима чврсте вјере источне и његов отац, Стефан Немања, утврдио је јединство српских племена под својом влашћу. Напуштајући престо, свјестан свога дјела, Стефан Немања, потоњи скрушени монах, на сабору свога отачаства, јасно ставља до знања насљедницима у чему је величина његовог успјеха. „Спасли смо се уздајући се не на лук или мишице, вели(м) него вјером у Оца и Сина и Светога Духа утврђивани, и силом Крста укрепљивани, непријатеље наше обарасмо“ (Теодосије). Ту вјеру Немања оставља свом роду у аманет. „И сада свакога од вас молим и свједочим вам: вјеру у свету и једнодушну и нераздјеливу Троицу, којом се у крштењу просвјетисмо, да сачувате непомјешану с јересима, које од нас изгнасмо“ (Теодосије).

Немања је био немилосрдан према јеретичима, знајући да су они црви који би брзо нагризли стуб јединства његове државе. Ни Свети Сава није био милосрднији према њима. Он, „ходећи по цијелој земљи свога отачаства апостолски проповиједаше јеванђеље; ... предаваше обичаје народу по апостолском суђењу, и обичајем и законом христоименитих људи отачаство своје украшаваше ... а јереси разараше“ (Теодосије). „Овај преосвећени огњем божанственим попали безаконе јеретике по своме отачаству, и српом духовним пожеже, и сваку добру вјеру насади у своме отачаству.“ Избрисавши њихова писмена, могао је нова утиснути у восак народне душе.

Одајући му хвалу, пјева му Теодосије: „Земље народа својег православљем просветио јеси, и прогнавши вукове јереси, храмове бесовске порушив, цркве Богу подигао јеси.“

Ишао је Свети Сава широм вољене земље и многим на праг, у поља, и свуда стизао, али је знао снагом своје властичанске власти да „заповиједи ... да се сазове велики сабор, да дођу велики игумани и часни чрнци, попови и ђакони, и сав народ христоименитих људи на објављење свете истините Христове вјере, на проклињање безбожних јеретика и свију који не исповиједају Христа истинитог Бога нашег“ (Доментијан).

Није се светац колебао, није увијао. Био је одређен и кристално јасан. „И ово прво молим вас, браћо и сестре, сву нашу наду положивши на Бога, прво држимо се праве вјере његове. На овом основу свете вјере треба нам ... добра дјела изграђивати. Јер нити је тачност живота без праве вјере ка Богу посвећене успјешна, нити нас право исповиједање без добрих дјела може представити Господу; но треба обоје да бива, да савршени буде Божји човјек, а не да нам живот храмље по

недостатку“ (Доментијан). „Вјеру чисту и молитву честу“, препоручивао је. И није дозволио никакво двоумљење ни мудровање. „Јер учење духовно није игранити безумље мисли човјечијих, но света вјера проповиједана. Ако ово сачувате, бићете браћени Богом у вијекове“ (Доментијан) – аманет је његов.

Српска Црква је Светосавска Црква; положена на темељима које је он основао. У свјетлу Савиног аманета треба сви да преиспитамо сопствена гледишта и стајалишта у односу на њу, па да видимо колико се ми уклапамо у грађевину Цркве, а не колико се она сабија у наше ограничености.

То је актуелна порука Савиног учења и дјела. Вјера испред и изнад свега, а све остало према њој. Свети Сава нас призива и опомиње још једним својим аманетом, за ова времена важнијим и претежнијим но у било које друго, чини ми се. То је Савин позив на мир и „еванђелско братотворење“ (Доментијан).

Миротворство Савино неизмјерно је. Знајући нас какви смо, увјерен сам да никад није могао дати покоја тијелу и одмора души својој. С позивом на мир, Свети Сава је завршавао своја обраћања и народу и свештенству. „И благословивши сва чеда свога отачаства, даде им мир Божји, малима и великима“ (Доментијан).

И са браћом својом, Стефаном и Вуканом, Светац је имао муке, а о другима, малима и великима, да не говоримо. „И док су они живјели у великој љубави, и док се Христос, љубитељ њихов, настањивао међу њима, и Дух Свети почиваше у пресвијетлим душама њиховим, сви непријатељи отачаства њихова, видљиви и невидљиви, падаху под његове (Стефанове) ноге, и молитвама и благосиљањем њихова преподобнога оца“ (Доментијан).

Но никад се код нас мир није могао дуго задржати. „Хоћу овдје да испричам мржњу браће“ – почиње своју тужну повијест Теодосије – „а устежем се од стида. Али нећемо браћу осудити, него онога који је био посредник њиховој мржњи ... ђаволу, који и тада бјеше подигао мржњу међу браћом, Вуканом и кир Стефаном.“ Послије престављења светог старца (Симеона Немање), Вукан брат Стефанов, „дизаше се на све начине наносећи непријатељство и зло брату својему Стефану самодршцу, и узимајући у помоћ многе иноплемене народе, подизаше се на њега много пута у намјери да му нанесе зло и да га уништи, подбадан савјетом злих. У таквом непријатељству и преганању између браће била је српска земља у великој невољи, као у некој тјескоби, опустивши од многог плењења и проливања крви, пропадајући до краја од глади због небраћа, тако да су се многи разишли по туђој земљи. Такав је плод тада исконски сијач зла и мрзитељ добра, ђаво, жњео“ (Теодосије).

Ова несрећа због неслоге братске, приморала је Стефана да завапи поново брату, Сави, за помоћ. „Јер када сте ви отишли од нас, земља се наша безаконјима нашим оскрвни, и убијена постаде крвљу, и у плијен иноплеменицима падасмо, и непријатељи

наши исмијаше нас, и нашом мржњом постадосмо презир и поруга онима који су око нас“ (Теодосије).

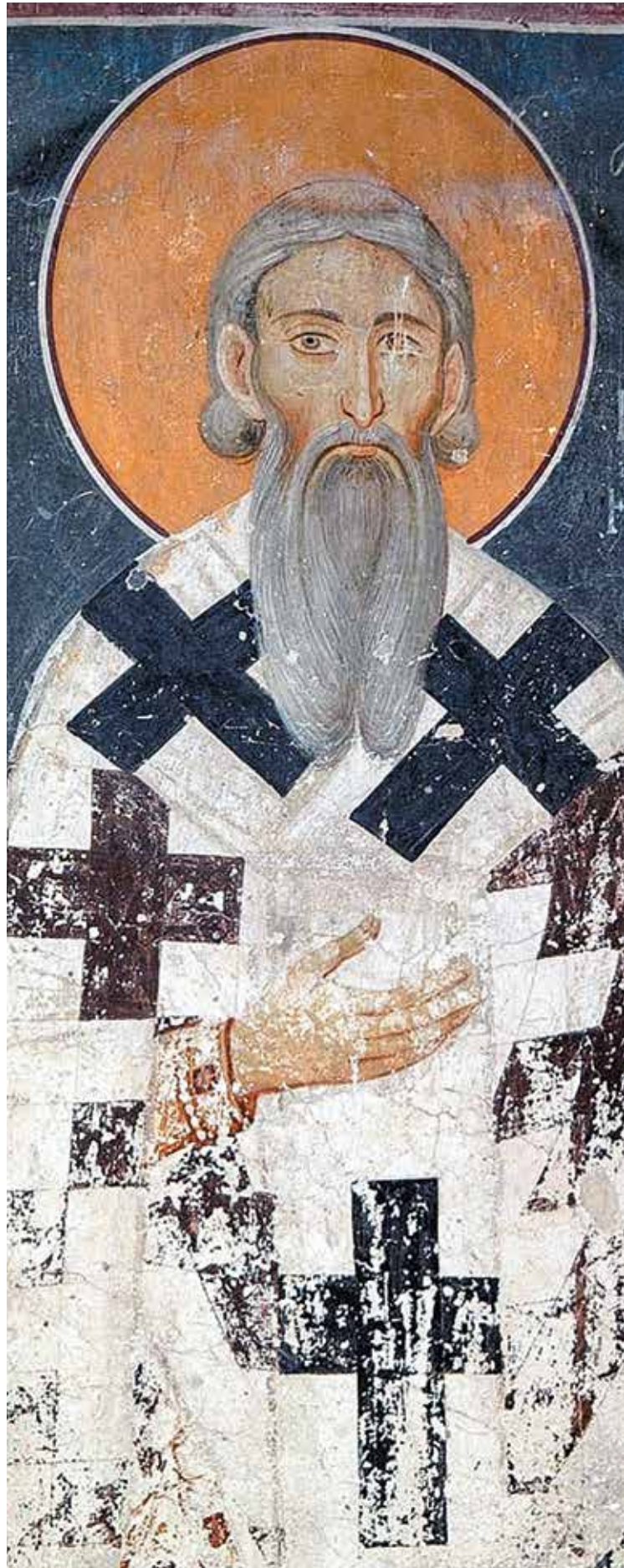
Шта је друго могао да учини Свети Сава него да напусти своје тиховалиште и да се са моштима очевим, врлетним путевима оног доба, крене пут свог отачаства, да мири браћу. И то је једино њему пошло за руком и у томе је његова величина, вели Матија Бећковић. „Пошто су се доласком Светога браћа сјединила у великој љубави, то јест самодржац Стефан и велики кнез Вукан, тако да је поуком Светога, Вукан кнез пребацивао себи и стидио се што је преступио заповијести очеве... И сви противници, видећи братски живот у заједничкој љубави, приступаху к њима с љубављу“ (Теодосије).

Таквим свјетлима свјетљаше се тада српска земља, таквим мужевима украшаваше се, да и остали владари, слушајући о дивним чудима која су Свети чинили, мољаху да буду у љубави са самодршцем Стефаном, и не усуђиваху се ништа против његове државе предузимати (Теодосије).

Бдио је и стрепио Свети Сава над тим миром и утврђивао га сваком својом ријечју и дјелом. Не само мир међу браћом својом, него мир у свој земљи српској. „Све људе у вјери и љубави према Богу и ближњем утврђиваше и мољаше их да не враћају зло злим; да ломе хљеб гладнима; да ниште бескућнике у дом уводе; наготу да покривају и да своје по крви не презиру. Јер, говораше, ово су дјела духовна која чине човјека хришћанином“ (Теодосије).

„Добра дјела овог богољупца и трудољупца неизмјерна су и безбројна, и ми земаљски не можемо их лако знати, а само су позната једном здатељу срдаца и који провиде тајне: Богу“ (Доментијан). „Он положи добар примјер своме отачаству, и постаде велики пред Богом, и испуни се Духом Светим. Јер из младости своје завоље Бога, и многи у отачаству његову завољеше Бога, и подобећи се њему, и са њиме посљедоваше Христу од почетка и до сада се непрестано јављају избрани Богу, један другог наткриљујући, позвани од Оца небескога теку у Царство небеско, пунећи зборове Светих, и он пред њим иде силом Христовом и духом Илијиним и спреми Господу савршени народ“ (Доментијан). „И пошто видје српску земљу својега отачаства како сија украшена краљем и архиепископом и епископом и игуманима свештеним, и иноцима, ипатима и војводама, божанственим и саборним великим црквама, светим и часним манастирима и свима добрим законима и уставима православних и христоимених народа, веома похвали Бога због овога, јер нису напразно ни узалуд били многи његови трудови за њу, него изиђоше у богоугодно дјело“ (Теодосије).

На нама је да то велико дјело сачувамо или, боље рећи, себе да сачувамо у том дјелу, да из њега црпимо животне сокове за нова дјела и прегнућа, идући Божијим стазама које нам је он, Свети Сава, прокрчио, да бисмо стигли тамо гдје нас је повео и усмјерио – у Царство небеско. ■■

Топлички устанак – нејач против силе и оружја

Шта је Милинко записао

Анђоније Ђурић

Досад непознат дневник о борбама, страдањима и патњама народа
у устанку • У земунци учили граматику • За опште добро човечанства

Историчари ће, надамо се, наћи у овој збирци неколико, мање или више важних, података, који могу помоћи у тражењу одговора на одређена питања од значаја за историографију Топличког устанка. Могло би се, на пример, тврдити да постоји довољно докумената, узимајући у обзир и оне необјављене, који омогућавају да се до краја осветли још спорна и контрадикторна личност Косте Пећанца и његова улога у Топличком устанку.

С тим у вези, умесно је посебно нагласити да се не би смело дозволити да издајничка улога Косте Пећанца у Другом светском рату у било чему утиче на оцену његовог места и улоге у Топличком устанку. Играјући и крваву и прљаву улогу у отвореној издаји у Другом светском рату, Пећанац је, као и Дража Михаиловић, рачунао на углед који је уживао назив ‘четник’, како би привукао што већи број људи.

Управо због тога је нужно предупредити било какве забуне. То је могуће постићи једино сталним и јасним истицањем граничне линије између часног назива ‘четник’, насталог у ослободилачким покретима, од тог истог, намерно узетог, назива у Другом светском рату, упрљаног издајом. Ради генерација којима је далеко то доба, то не би смело бити пусти термилошко тумачење, већ историјско класирање и дубоко патриотског деловања. Управо ради сопствене будућности добро је и нужно враћати се у прошлост и вредновати и догађаје и људе...

Ово је у напмени својој књизи *Браћа Влаховић* написао Миодраг Влаховић.

Из ове књиге, с дозволом њеног аутора, узећемо неколико одломака из први пут објављеног дневника Милинка Влаховића, једног од најистакнутијих вођа Топличког устанка. Реч је о оним деловима дневника који би свакако могли да интересују наше читаоце.

На гробу Тошка Влаховића

„... Вечерас сам претресао с госп. Радовићем разна питања. Између осталог, рече ми: ‘Ако живи останемо, да пођемо заједнички у Ровца, да одаберемо

десет дечака најспособнијих да их школујемо’. Ја му рекох да се не бих веселио да останем жив ако то не бих остварио и додадох: ‘Би ли се могао основати један фонд покојног војводе Тошка Влаховића’, што овај прихвати и рече да непрестано на то мисли..“

Ово је Милинко Влаховић у свом дневнику записао 14. децембра (по старом календару) 1917. године. Међутим, три дана касније бележи и ово:

„Јавише нам да су Русија и Румунија закључиле мир; да је погинуо војвода Коста Војиновић... Јавише нам и то да су Бугари дозволили становништву града Куршумлије да посети гроб војводе Тошка Влаховића и кад су женске други дан по погребу понеле свеће, венац и цвеће на његов гроб, бугарска полиција је на то пазила и све их похапсила, а затим их привремено пустила на слободу... Бугарске новине *Моравски лист* оптужују Пећанца и Црногорце за устанак у Србији и помињу Милинка Влаховића, Косту Војиновића. Исте новине објављују преписку између војводе Пећанца и попа Мите, ухваћену код рањеног попа. Пећанац тврди и то да је неки Вуковић, четник Војиновићев, са још двојицом другова прешао на фронт тада када је поп Мита рањен. Пећанац и Бр. Милачић били су наши гости у катакомби. У току ноћи је дошла патрола с госп. Белоевићем, која се напатила лутајући у магли, али је добила намирнице...”

Ево сада и оног кобног двадесетог дана у месецу, који Милинка Влаховића подсећа на погинулог брата Тошка. Зато он, 20. децембра 1917. године, овако бележи:

„Само кад дође 20. појединог месеца, туге, на жалост, не фали. Кобну вест да је погинуо војвода Војиновић данас потврдише бугарске новине, које, поред осталог, пишу да је 10. по старом погинуо војвода К. Војиновић са својих пет четника. Губитак овог великог Србина, овог великог војника, начинио је велику празнину не само у мученичким данашњим четама и жалосном српском народу, већ и у будућој Србији, која ће имати врло мали број својих данашњих твораца, данашњих пионира непријатељске гробнице...”

Сећање на Мојковачку битку

Двадесет пети децембар подсећа Милинка Влаховића на славну Мојковачку битку, у којој су многи Црногорци изгинули бранећи одступницу српској војсци која се кретала према северној Албанији. Отуда, овог дана, бележи у свој дневник:

„Време је ведро и прилично топло. Данас је први дан Божића. Нашу смо земуницу окадили тамјаном и запалили смо једну свећу, коју смо добили из Хајдановачке цркве. Ручак обичан. Полазника нема. Стање редовно. Претпрошли Божић 1915. године славио сам на Мојковцу, у великој и очајној борби, где сам изгубио своје најмилије другове, своје рођаке и стричеве и најодабраније војнике из батаљона.

Прошле, 1916. године славио сам Божић у селу Губавцима, код старог Јована Токовића, који је изгубио своја сва четири сина у ратовима, само још имађаше врло малог унучића, своју стару жену и снаху.

Овај Божић, 1917. године, данас славим у овој планини, Јастрепцу, са четницима: Николом Влаховићем, Николом Павићем – Личанином, Радосавом Поповићем из Велике, Савом Радовићем, Ђорђем Белијевићем и војводом Јованом Радовићем, професором, који је још једино моје прибежиште и он ми у свему, замењује драгог ми Тошка. Он ми и продужава живот. Он ми чини те ми је и време краће, и лакше ми ови тешки дани пролазе. Синоћ ме је оштро опоменуо што га не искоришћавамо да нам држи понеко предавање, а нарочито граматику српског језика, у чему много грешимо. Тако је отпочео са предавањем о глаголима, које је трајало до пола ноћи, па га је и данас продужио. Рекао је: ‘Не жалите ме да вам објасним неку ствар 100, 300, па и хиљаду пута.’

Поверитељка донесе предвече пола литра ракије, шест колачића, пола хлеба, мало сувог и мало печеног меса.“

Сутрадан, 26. децембра, Влаховић у свој дневник уноси да су сазнали да су Кина и Јапан у рату са Немачком, да су Бугари интернирали седам жена из Бреснице. Тридесет првог децембра бележи ово:

„Данас је потоњи дан 1917. године. Препоне, патње и тешкоће, несреће и удеси, све могуће и немогуће са чим смо се сусретали овде није могуће описати, јер се за то нема ни времена ни материјала.

Месец јануар протекле године прошао ми је неопажено. Фебруар, устанак и његова пропаст. Живот отежан и горак, јер сам посматрао непријатељска зверства и то ми је душу мучило. Март у Кукавици и Пољаници, где сам тешке муке препа-

фото: Wikipedia

тио од глади, издајства месног становништва и навалe непријатељске. Април – три су ме пута издавали мештани непријатељу – 19. априла у Мамулову; 23. на Ђурђевдан, у Равном Долу Љубомир, син Милоша Карашола; 24. у Липовици Петар Баља с братом.

Сваки сам се пут срећно спасао. Мај – изненадни састанак са мојим братом, покојним војводом Тошком, где смо и остали заједно. Јуни – припрема и прелаз преко Мораве, где смо провели четовање до половине августа, када смо се повратили.

Септембар до 20. октобра били су дани олакшице, а тог дана дошло је до коначне моје пропасти, кад је погинуо још једини мој брат, драги мој Тошко, који и бејаше мој идеал, јер је мој живот био у њему, као и сва садашња и будућа нада, али надање се моје закопало. Дани су ми мрачни, а мој даљи живот је једно паклено мучење, зачињен најљућом и најотровнијом горчином, тако да овај свет и гледам кроз црне наочари...

Неописива слога и верност

Седмог јануара 1918. године Милинко Влаховић бележи:

„Данас је празник, Св. Јован Крститељ. Јутрос су ми у главу долазиле многе представе из прошлости, дивне, сјајне и веселе прошлости, а данас ме ево у планини Јастрепцу, где сам жртвовао себе и све своје за откуп драге нам слободе од ропства и где са ових неколико другова преживљавамо натчовечанске муке чекајући будућу славу и величину...”

Девет дана касније Влаховић је унео у свој дневник:

„Ја проводим време највише с госп. Радовићем. Водимо разне дискусије. Он предаје српску граматику мени и госп. Ђ. Белојевићу и највише о томе разговарамо. Он је јако писмен. Ствара планове како би могао помоћи роду српском и нарочито својим крајевима. Напада све досадашње прваке и особе са факултетском спремом, зато што су и даље остали себични. Предвиђа отварање редовног пансионата 'Васпитног завода', а понаособ за пољопривреду, сточарство, воћарство, повртарство, радничку економију и женску домаћичку школу. Ово је човек који само жели добро човечанству...”

Последњег дана јануара 1918. године, Влаховић, између осталог, у свој дневник уноси ове редове:

„... Оскудица у обући и оделу, изнемоглост и болови од реуматизма, једино је време овог јануара својом умереношћу накнадило. Нас је овде седам друга заједно. Међу нама је неописива слога и верност. Редовно се дискутују и научна питања. Ради се на обрађивању и усавршавању српског језика и то редовно и све практично... Тирански поступак Бугара према народу: убијање, клање, вешање, батинање по леђима и трбуху до убиства, паљевина, пљачка, интернирање и затварање, силовање... Наша је девиза: смрт или победа без одступнице...”

Читаоци допуњују наш фељтон Бекство са прага смрти

У вашем фељтону „Топлички устанак“ од 25. XII 1987. говори се о бугарским злочинима у врањском округу и страдању свештеника Анђелка Шопића и његовог сина. О масакру код Сурдулице пише и Свет. Д. Миловановић у својој књизи *Трновиће стиже*. Приповетка носи наслов „На прагу смрти“:

„... И поп Мита Мијалковић, из Пирота, није хтео да га живог ухвате Бугари. У том метежу и забуни, дохватио је сина Цанка за руку и побегао у правцу Ниша. Цанку тек четрнаест година...”

Отац и син су дошли у Крушавац да се код родбине склоне, али су морали да продуже чак до Приштине, где су их Бугари заробили и повели према Сурдулици.

„...Једног по једног изведоше и повезаше. Везаше прво с десне стране, Цанка па поп Миту, онда једног калуђера, а до њега дванаестогодишње дете, Влади-слава, сина свештеника Шопића. Онда редом: Стојана Мијатовића, свештеника из Неготина, неколико учитеља и на крају, с леве стране, поп Анђелка Шопића. Неко примети – Пустите бар децу... Командант, и не погледавши никога, заповеди – Вржи га, вржи! И тија ће биднет такви...”

Док су гоњени према кланцу дуж Врле реке, Стојан Мијатовић је неопажено побегао. Мита Мијалковић је успео да одвеже и себе и сина, „док су војници договарали како да изврше покољ: хладним или ватреним оружјем? Комешање... Бежи сине! – Одвезан си! – шапну поп Мита детету на уво. – Нећу, тата, без тебе... И обви се оцу око паса... Дете се трже као да је све разумело... За трен ока се отисну и даде у бекство. Војник га спази. Скиде пушку са рамена и нанишани... Окину... Пуче само каписла. Опали и други пут. Опет исто...”

Отац је гледао право за дететом. Премро је од страха... Плотун пуче. Поп се трже... Погледа у раку, виде још једанпут да је на прагу смрти... Руке ослободи конопца, који му је стајао преко њих, како би се чинило да је још везан. Калуђер га стиже и рече: „Не“. Поп Мита се отрже снажно, окрете се у лево и – побеже.

Пушке припуцаше... Поп паде крај Врле реке... – Ја-ој! Јаој! – разлегло се гласови. – Јаој, тато, душмани нас поједоше – чу се пискав глас дванаестогодишњег детета свештеника Шопића, кога Бугари убише.

За час и све се умирило... Поп Мита је прерушен у сељака, после пет дана и ноћи стигао кући у Пирот, где је затекао сина Цанка.

„... Три године су се тако крили по туђим кућама, испод патоса, на тавану и у подруму. Сунце слободе синило је 1918. године...”

Душан Николић,
Београд

Сергеј Аверинцев Хришћанство у 20. веку — приказ књиге —

Хришћанство у XX веку : [поводом осамдесетогодишњице рођења С. С. Аверинцева] / Сергеј С. Аверинцев ; приредио Благоје Пантелић ; [превод Петар Вујичић ... [и др.]]

Београд : Отачник ; Стари Бановци : Бернар, 2017 (Београд : Финеграф)

163 стр. ; 21 cm

ISBN 978-86-87057-39-5 (Отачник)

ISBN 978-86-6431-057-4 (Бернар)

Повод за објављивање ове књиге Сергеја Аверинцева је 80 година од његовог рођења. Ако бисмо на „гуглу“ укуцали његово име да бисмо о њему више сазнали, резултат би био прилично погубан. Осим пар наслова који су код нас преведени, не бисмо наишли на његову биографију на српском језику. Ова чињеница говори у прилог нашег незнања о овом заиста великом учењаку – филологу, историчару, философу, богослову... И заиста, бити богослов значи умети расуђивати о свему што се тиче људског духа и осмишљавати га. Ако су у доба Византије, којом се Аверинцев понајвише и бавио и изучавао, манастири били средишта не само молитвеног и подвижничког искуства, него и систематског изучавања богословског знања заснованог на разумном и философском мишљењу, у наше доба које подразумева и 20. век то се помера ка универзитетима и људима попут Сергеја Сергејевича.

Пред нама је књига у издању „Отачника“, која ће и оног ко се до сада није сусрео са Аверинцевим на вишеслојан начин упознати са овим хришћанским мислиоцем. Одабир текстова које имамо пред собом открива колико је Еванђеље и хришћанство било дубоко укорено у души и срцу Сергеја Аверинцева. Кроз ову књигу, читалац ће се упознати и са обимом знања који га је красио, са једноставношћу његове мисли и, на концу, са оним што је красило и покретало аутора – дубоком вером и личним доживљајем стварности која је осмишљена и испуњена промислом Божијим и његовим Откривењем и жудњом за Богом.

Наиме, књига је подељена у три целине. Прву чине два текста о хришћанству као енциклопедијској одредници од којих је други, по речима приређивача, и „носећи“ читаве књиге, по којем је и добила наслов. Свакако, због форме текста, они су слични. Неке ставове и објашњења можемо пронаћи у оба текста о хришћанству, било у ужем било у ширем обиму (нпр. стр. 9 и 10; 10 и 24; 25 и 47 итд.). Први текст нам даје један историјски преглед хришћанства, тј. његових базичних одредница као што су културни контекст настајања, хришћанско учење, конфесије, и утицаја на друштво и свет у којем се ширило као и *vice versa* (теократска уређеност држава, нови век, екуменизам). У другом тексту, приређивач нам нуди једно обухватно скицирање хришћанства у 20. веку које даје Сергеј Сергејевич. Уколико је неопходно да дођемо до краја неке епохе, да би Минервина сова полетела и могла да промисли,

разуме и вреднује епоху, овај текст Аверинцева би управо то могао бити. Наиме, аутор одлично наглашава оне друштвене, културне и идеолошке обрасце који су креирали оно што карактерише 20. век. Сви они су се преплитали са хришћанством, али и од њега тражили да се одреди спрам њих; тај процес још траје и за хришћанство се показао нимало лаким, што и избија из речи Сергеја Аверинцева. Од односа према тоталитарним режимима (нацизам, комунизам/бољшевизам) до потрошачког друштва; од православне преко римокатоличке до протестантске теологије и промена које су се тицале ње у светлу друштвених, културних и идентитетских потреса, научних открића и, у оквиру њих, библијских открића (Кумран, угаритски текстови, Рас ес Шамри, Наг Хамади итд.) до потребе за једничким сведочењем хришћанске истине.

Други део књиге чине четири изабране беседе које је Сергеј Аверинцев изговорио на Литургији, што је само по себи куриозитет да у православној цркви лаик (С. С. Аверинцев је био чтец) беседи. Читајући ове беседе видимо да је Аверинцев најпре дубоко укотвљен у Литургију и предању Цркве, а потом оно што је за богословље у његовом пастирском, киригматском изразу најбитније, а данас можда и неуралгична тачка – дубину ерудиције изражену једноставним, живим и разумљивим језиком.

Трећи део представља избор поезије Сергеја Аверинцева која је инспирисана библијским мотивима (стиховима, личностима, местима), хришћанским светињима, личним импресијама (смрт мајке, Кремљ). У свима њима се препознаје велика ослоњеност на Свето Писмо и да њиме надахњиван као живом, оштром, заветном, апокалиптичном речју Божијом, Сергеј Сергејевич пише своје стихове. У њој можемо видети лепоту богословске поетике, израз и мисао која је вишезначна и вишеслојна и која неодрживо подсећа на Псалме.

Кроз избор текстова и поезије Сергеја Аверинцева свакако је јасно да у овом, како говоре, тихом и ненаметљивом човеку (себе је називао кукавицом!), препознајемо сву смелост и сведочење хришћанства и његовог богословља. Нажалост, можемо видети и све оне идоле којима робујемо. Ипак, Сергеј Аверинцев нам уистину може бити пример како и у ком правцу може ићи богословље, не одричући се своје богате традиције, своје дубине и смислености како би било актуелно, пророчко, примамљиво и лично посведочено. ■■

В. Пекић

У Матици српској одржан научни скуп на тему:

„Богословље и духовни живот Карловачке митрополије“

Никола Лукић

У организацији Матице српске, Епархије бачке и Института за литургику и црквену уметност Православног богословског факултета Универзитета у Београду, у понедељак, 11. децембра 2017. године, у Свечаној сали Матице српске у Новом Саду одржан је једнодневни научни скуп у оквиру пројекта „Историја Карловачке митрополије од краја XVII до краја XVIII века“ на тему: „Богословље и духовни живот Карловачке митрополије“.

Приликом отварања скупа, поздравне речи присутним учесницима и гостима упутили су профе-

сор др Драган Станић, председник Матице српске, Његово Преосвештенство Епископ новосадски и бачки професор др Иринеј Буловић и протопрезвитер-ставрофор професор др Владимир Вукашиновић. Подсећајући на особити историјски, културни и духовни значај устројства и постојања Карловачке митрополије, председник Матице српске професор Станић препознао је у насловљеној теми скупа не само његову многоструку важност, него и ванредну прилику за потпуније и подробије сагледавање наше прошлости. Потом се скупу обратио Његово Преосвештенство Епископ ново-

садски и бачки Господин др Иринеј, а који је уједно и покровитељ наведеног скупа, произневши том приликом поздравну реч и благословивши све присутне. Преосвештени Епископ др Иринеј је у свом обраћању евоцирао успомене на славне претходнике и црквене посленике, позивајући се на примере учених личности и добрих пастира - Архимандрита Јована Рајића и блаженог спомена Епископа новосадског и бачког др Иринеја Ђирића, те напоследку нагласивши значај Карловачке митрополије на пољу очувању нашег хришћанског и националног идентитета. Завршну реч поводом отварања скупа упутио је протопрезвитер-ставрофор др Владимир Вукашиновић, редовни професор Православног богословског факултета у Београду. Срдачно благодаривши Епископу Иринеју на његовом очинском старању и покровитељству, професор Вукашиновић је између осталог истакао да управо такав однос Преосвештеног Епископа *Иринеја ојети и многи људи показује да исти дух бриге и старања за српско богословско образовање и активну улогу Цркве у друштву краси како Епископа новосадског и бачког Висариона Павловића, тако и његовог наследника на свештеном трону бачких епископа*. Скуп је својим присуством увеличао и Епископ бивши нишки Господин Јован Пурић.

У наставку рада скупа изложено је дванаест научних саопштења, у оквиру две сесије. Постигнути истраживачки резултати су обухватили различите аспекте живота и делатности Карловачке митропо-

лије, у периоду од краја XVII до краја XVIII века. Своја саопштења су тим поводом представили: декан и редовни професор Православног богословског факултета у Београду протопрезвитер-ставрофор др Предраг Пузовић, доцент Филозофског факултета Универзитета у Београду др Игор Борозан, виши научни сарадник Института за историју уметности Филозофског факултета Универзитета у Београду др Мирослава Костић, редовни професор Православног богословског факултета у Београду протопрезвитер-ставрофор др Зоран Крстић, ванредни професор Православног богословског факултета у Београду ђакон др Драган Ашковић, доцент Православног богословског факултета у Београду др Владислав Пузовић, доцент Православног богословског факултета у Београду др Србољуб Убипариповић, доцент Православног богословског факултета у Београду презвитер др Александар Баковац, доцент Православног богословског факултета у Београду др Драган Каран, асистент и докторанд Православног богословског факултета у Београду Никола Лукић, као и докторанди Православног богословског факултета у Београду ђакон Петар Николић и др Ана Рашковић. По окончању поменутих излагања, уследила је дискусија током које су разматране проучаване теме скупа, а које и данас завредњују нарочиту богословску и истраживачку пажњу, али и научну оцену у светлу актуелних друштвених и црквених прилика и изазова на нашим просторима. ■■

СУСЕК Црквени хор „Благовеститељ“

На празник Благовести 2017. лета Господњег, у месту Сусек при Храму Св. арх. Гаврила основан је црквени хор „Благовеститељ“. Замисао за почетак овог хора потекла је из жеље да се обнови стара појачка традиција сусечке цркве у новом нараштају, пошто је увиђена везаност деце школског узраста за богослужења у Св. храму. Вођа хора је госпођа Александра Теофиловић. Већ су забележени први наступи овог црквеног хора – на Сабору деце у Руми за празник Св. преп. Сисоја Великог, а затим на другој по реду смотри дечијих црквених хорова 10. децембра 2017. г. у Храму Св. вмуч. Георгија у Угриновцима, када су том приликом чланови хора у радости посетили Храм Св. Саве у Београду.

Јереј Немања Теофиловић,
парох сусечки

БЕОГРАД У сусрет првом Лексикону библијске егзегезе у Србији

У среду, 13. децембра 2017. године, у Клубу Дома омладине Београда, у оквиру циклуса предавања „Разговори о Библији, разговори о нама“, у организацији Дома омладине Београда и Библијског института ПБФ одржана је шеста по реду трибина. Тема шесте трибине била је „У сусрет првом Лексикону библијске егзегезе у Србији“, а учествовали су проф. др Родољуб Кубат и проф. др Предраг Драгутиновић са Православног богословског факултета.

Професори Кубат и Драгутиновић су приређивачи *Лексикона библијске егзегезе* који ускоро излази из штампе у издању Библијског института ПБФ.

Ово дело представља први српски лексикон овог типа. У изради лексикона учествују многобројни стручњаци из Србије и иностранства, реномирана имена у свету науке (Улрих Луц, Герд Тајсен, Емануел Тов, Џон Бер, Ендрју Лаут, Христос Караколис, Карл

Протопрезвитер-ставрофор Мирко Тишма (1929–2017)

У Новом Саду, 12. децембра 2017. године уснуо је у Господу протопрезвитер-ставрофор Мирко Тишма.

По рођењу Београђанин (1929), син Марка, жандармеријског наредника, и Олге из Чепина (код Осијека), прота Тишма од детињства је био привржен Богу и Цркви. Након Другог светског рата, у немирним и тескобним годинама за Српску Цркву, он уписује и завршава Богословију Светог Саве. У Крушедолу је рукоположен за ђакона 1952, а исте године и за презвитера. Био је парох села Допсин код Осијека (1952–1954), Белог Брда (1954–1971) и парох при Храму Света Три Јерарха у Новом Саду (1971–1996). Био је архијерејски намесник, секретар Епископа бачког и секретар Епархијског управног одбора Епархије Бачке као и члан Епархијског савета.

Учио је сликарство код академског сликара Љубе Вернера у Осијеку, студирао и завршио Историју уметности на Филозофском факултету у Београду. Био је и први управник обновљене Српске манастирске штампарије у Сремским Карловцима. Бавио се историјом Цркве, историјом уметности, писао је и сарађивао у бројним црквеним часописима како у земљи тако и у иностранству. Прота Тишма је био дугогодишњи стални члан Матице српске и сарадник капиталног Матичиног пројекта *Српски биографски речник*, за чијих је шест томова написао чак 80 биографских одредница. Писао је и за *Свеске Матице српске*, као и за *Зборник Матице српске* за ликовне уметности. Из његовог пера проистекле су и значајне монографије: *Сарваши и његово доба*, *Српска црква Светиој Николе у Белом Брду*, *Црква Рођења Пресвете Богородице у Копривни*, *Срби и црква у Чепину*, *Епископ бачки Мишрофан Шевић и његово доба*, *Светишеници у Белом Брду и прикљученија*.

Александра Новаков

Вилхелм Нибур, Тобијас Никлас, Карл Шмид...). Научни допринос *Лексикона библијске егзегезе* огледа се пре свега у високопрофилсаном критичком осврту на актуелне теме у свету библистике – из перспективе православне традиције. По овоме је поменути лексикон јединствен. Тиме се уједно утире пут развоја јединственог библијског херменеутичког дискурса, који нуди адекватне одговоре на изазове поимања егзегетских критеријума који се заснивају на историји рецепције источно-православног предања. Оригиналност *Лексикона* уочава се и у томе што, поред основних егзегетских поља, покрива готово све веће области у којима је Свето Писмо пронашло своју примену.

Овај *Лексикон* пионирски је подухват српских библиста, а трибина одржана у Дому омладине Београда била је начин да се ис-

такне важност истог за српску, али и ширу научну јавност.

Извор: <http://www.domomladine.org>

БЕОГРАД Стрип и религија

У среду, 13. децембра 2017. године, у трибинској сали Дома омладине Београда, у оквиру циклуса округлих столова о забрањеним темама српског и југословенског стрипа „Сред четкица, бајонета...“, у организацији Дома омладине Београда и Удружења стрипских уметника Србије, одржана је трибина „Стрип и религија“. Модератор је био Слободан Ивков, уметник и историчар уметности.

За многа ликовна остварења са религиозном тематиком која су, у најмању руку вековима, обликована у секвенцама призора (фреске, иконе, илуминације...), може се констатовати како су својеврсни прастрипови.

Но, овакво традиционално при-
сутно баратање визуелном на-
рацијом, у односу свештенства
и црквених институција према
верницима ипак није било, а ни
данас још увек није подједнако
прихваћено од стране свих кон-
фесија. Неке су у овом погледу и
отвореније и предузимљивије.

И поред вероватно времен-
ски дужег, свестранијег, разно-
врснијег и територијално шире
распрострањеног оваквог ликов-
ног приповедања и регистровања
стварних или тематски сугериса-
них ликова, личности и догађаја
из религиозних наратива, Право-
славна Црква је у одређеном сми-
слу каснила за Римокатоличком и
Протестантском Црквом – са ши-
ром применом модерних техника,
приповедачких и ликовних изра-
за, а поготово каналима дистри-
буције таквих специјализованих
приповести и издања.

Ове две друге Цркве, као и раз-
личите секте или култови, код
нас а и у целој бившој СФРЈ, вео-
ма рано су разумели важност са-
временицима прихватљивог дија-
лога са постојећим верницима и
у пропагандним пословима око
придобивања нових, првенствено
млађих следбеника. Различите
верзије Библије у стрипу само су
најочигледнији примери (поме-
нимо нпр. чувено издање загре-
бачке Кршћанске садашњости...).

Данас су код нас, поред бројних
библијских стрипова, младима
доступни леци и други пропа-
гандни материјали неких мање
познатих верских заједница, ко-
ји су у последњим годинама све
присутнији у Србији...

Извор: <http://www.domomladine.org>

У БИЈЕЉИНИ

Говорити речи добре

„Реч је светиња и веома је ва-
жно шта човјек говори, треба
говорити речи добре, а не зле“,
поручио је сабрат манастира Хи-
ландар Јеромонах Доситеј Хи-
ландарац на предавању у Бије-
љини, којим је започео Божићни
циклус предавања у организа-
цији Мисијског фонда Епархије

зворничко-тузланске.

„Људи данас заборављају на
ношење крста, њихов конформиз-
ам и жеља за угодношћу слаби
дух хришћана, што има одраза
и на само монаштво које излази
из народа“, оценио је Јеромонах
Доситеј на предавању са темом
Монашком стазом ка Царству
небеском, којем је, међу много-
бројном публиком, присуствовао
и Његово Преосвештенство Епи-
скоп зворничко-тузлански Фотије.

Јеромонах Доситеј је, обраћају-
ћи се окупљенима у Епархијском
културном центру, навео да је
везивање човека за материјалне
ствари једна од највећих препре-
ка у стицању савршене љубави.
Он је истакао да су монаси живи
сведоци вјере који су се одлучили
за жртву која је знак љубави, да
би се што више приближили Богу.
Извор: Епархија зворничко-тузланска

У НИКШИЋУ

Славослов радости живота

Књига „Преко прага“ Његовог
Преосвештенства Епископа за-
хумско-херцеговачког Григори-
ја представљена је 24. децембра
2017. у Никшићу. Промоција,
коју су организовали Епархија
будимљанско-никшићка и ЦО
Никшић, изазвала је велику па-
жњу публике, која је до послед-
њег мјеста испунила салу Цркве-
но-народног дома. Недавно је ова
збирка прича од стране стручне
јавности награђена престижном
наградом Кочићево перо, а са-
мом аутору припала је и награда
Кочићева књига, коју Задужбина
Петра Кочића додјељује за цјело-
купно књижевно стваралаштво.

Говорећи на промоцији у Ник-
шићу, Епископ будимљанско-ник-
шићки Јоаникије је казао је да је
ријеч о интересантном штиву, које
плијени lijепим темама, језиком,
реченицом. Оно што је, по ријечи-
ма Владике Јоаникија, нарочито
занимљиво јесте чињеница да се
Епископ Григорије, који се, прије
свега, занима теолошким темама,
изучава теологију Светих Отаца,
удубљује у духовне, догматске,

аскетске, теолошке теме, „латио
пера“ да пише. Владика се, нароч-
ито, осврнуо на двије приповијет-
ке, које су, по његовом мишљењу,
и најупечатљивије: Камена суза,
о значајној историјски личности
проти Стевану Правици из Хер-
цеговине, који је главни ктитор
епископске катедрале у Требињу, а
другу, Ране, Владика Јоаникије до-
живљава као главни моменат књи-
ге „Преко прага“, јер садржи ауто-
биографске детаље из породичне
историје Владике Григорија.

Мр Гордана Крцуновић је на-
вела да нас ова „приповедачка
бројаница од перли lijепих, про-
ницљивих, просвјетљујућих, али
узнемирујућих аутобиографских
прича приморава да прекорачимо
праг овјешталог искуства живота.
Свака прича доводи нас, на свој
начин, до неког прага и његовог
прекорачења које омогућава увид
у тајну људског живота. „Зато је
збирка прича „Преко прага“ апо-
логија Живота или сам Живот
као теодикеја, славослов радости
живота, православна теологија
Живота као радости која слави Бо-
жије присуство у сваком сегменту
људског живота“, казала је, изме-
ђу осталог, Гордана Крцуновић.

У промоцији је учествовао и др
Радисав Маројевић, који је рекао
да нас Владика Григорије овом
књигом уводи у свијет у којем
обитавају људи високих морал-
них начела, чврстих карактера,
тјескобом незаситних живота.

На крају промоције обратио и
сам аутор Владика захумско-хер-
цеговачки Григорије. Он је казао да
је био присутан на неколико про-
моција „ове мале књижице“ и да се
ни на једној није жежио, а вечерас, у
Никшићу јесте. „Морам да кажем
да сам дирнут и тиме колико је вас
ту вечерас. Није мени Никшић не-
познат град, знао сам да ту постоји
љубав према књизи, према фило-
софији, према причи, према раз-
говору, а гдје год то постоји значи
да ту има људи, јер прича подразу-
мијева људе, и онога који прича и
онога који слуша“, казао је Прео-
свећени Владика Григорије.

Извор: Епархија

Будимљанско-никшићка

Руска Православна Црква

Како преноси веб-сајт Митрополије црногорско-приморске, у Санкт Петербургу у Русији први пут је свечано прослављен Свети Мардарије Љешанско-либертвилски.

У склопу обележавања стогодишњице одласка Св. Мардарија из Русије у Америку (1917–2017), служена је Света Литургија и приређена је свечана празнична Академија у недељу, 10. децембра 2017. године.

Свету Литургију у Храму Светог Петра, Митрополита Московског, служили су свештеник Николај Савченко и јерођакон Владимир Палибрк, уз присуство старешине храма свештеника Артемија Наумова и бројног верног народа, српског и руског, који су се сабрали да по први пут прославе новојављеног светитеља Цркве Христове.

На Литургији је појао дечији женски црквени хор „Преподобног Јована Дамаскина“ при Храму Владимирске Иконе, којим диригује Ирина Болдишева, а за ову прославу дириговала ја Алина Игоревна.

После причешћа отпевани су тропар и кондак и благосиљан је и пререзан славски колач, по српском обичају. После Литургије приређена је свечана Академија у част Светог Мардарија – поводом обележавања стогодишњице од одласка Мардарија Ускоковића из Русије у Америку (1917–2017).

Празничну беседу о светитељу произнео је професор Богословије Светог Петра Цетињског и уредник Катихетско-образовног програма Радио Светигоре, Александар Вујовић. Он је у беседи изложио житије Св. Мардарија, од његовог рођења у Корнету у Црној Гори до блаженог упокојења у Ен Арбону у Мичигену, у Америци, а затим је други део беседе посветио сведочанству велике љубави светитељевој према Русији, као и његовом пророчком, милосрдном и саможртвеном примеру живота, према свом српском народу, руском народу, као и према свим народима земаљским.

Васељенска Патријаршија

Како преноси Информативна служба СПЦ, Папа Фрања је честицао Васељенском Патријарху Вартоломеју престони празник Светог Андреја Првозваног. Наиме, Васељенска Патријаршија светкује 30. новембра (по новом календару) спомен на Светог апостола Андреја као престони празник.

Међусобне посете делегација Свете столице и Патријаршије поводом престоних празника Светог Апостола Петра (Рим) и Светог Апостола Андреја (Цариград), започеле су 60-их година прошлог века.

Овогодишњу ватиканску делегацију сачињавали су председник Папског савета за јединство хришћана кардинал Курт Кох, нунције у Цариграду надбискуп Паул Расел, секретари у овом Савету бискуп Брајан Фарел и Андреја Палмијери.

На Литургији у Саборној цркви Св. Георгија кардинал је прочитао Папину поруку у којој он изражава радост поводом недавног православног сусрета у Цариграду, поводом 50-годишњице посете Папе Павла VI Васељенској Патријаршији и обележавања хришћанских поклоничких места у западној Турској. „Овај историјски тренутак заједништва између пастира Цркве Рима и Цркве Цариграда подсећа на речи Патријарха Атинагоре, који је поздравио добродошлицом Папу Павла VI у патријаршијској Цркви Светог Георгија у којој сте ви данас сабрани. Верујем да ове речи могу и убудуће надахњивати дијалог између наших Цркава.“

У наставку се Папа осврнуо на недавно одржани римокатоличко-православни сусрет на грчком острву Лерос, где се разматрало питање заједничких елемената у учењу Западне и Источне Цркве у првом хиљадугодишту хришћанске Цркве.

У Вашингтону, главном граду Сједињених Држава, од 4. до 6. децембра 2017. године одржана је Трећа међународна конференција у организацији архоната Васељенске Патријаршије на тему „Прогон хришћана у Светој земљи и на Блиском истоку“. Конференција је радила по благослову Архиепископа америчког Димитрија (Васељенска Патријаршија).

Благословом и личним настојањем Епископа источноамеричког Иринеја, међу 205 делегата који су узели учешћа у раду конференције, била је заступљена и Српска Православна Епархија источноамеричка.

Током три дана одржано је 11 панела и заседања на различите теме везане за прогон хришћана у свету. Међу учесницима панела налазили су се еминентни представници из света политике, дипломатије, науке и новинарства, који су својима анализама тренутног стања верских слобода у свету истакли неопходност хитног делања на заштити хришћана на Блиском истоку. Посебну пажњу привукли су представници хришћанских Цркава и етничких група са Блиског истока, који су сведочили о прогонима и страдањима која хришћани у том делу света свакодневно трпе.

Извор: Инфо-служба Српске Православне Цркве | sicp.org

Цитирајући Светог Мардарија, он је указао и на његов пророчки дар и на то колико је пророчки видео шта ће се догађати у руском и српском народу у последњем столећу.

На Академији је изводе из дела Светог Мардарија на руском је-

зику читао јерођакон Владимир Палибрк, кандидат богословља СПДА и сабрат манастира Житомишлић. За ову прилику прочитао је беседу коју је Св. Мардарије изговорио 20. децембра 1911. године, на трећу годишњицу упокојења Св. Јована Кронштан-

ског у цркви Духовне семинарије у Кишињеву.

Својим појањем древних композиција старосрпских напева програм су увеличали др Наталија Викторовна Мосјагина, доцент на катедри древноруске певачке уметности Санктпетербуршког државног конзерваторијума „Н. А. Римски – Корсаков“ и Ансамбл „Кључ разумјенија“.

Присутне је поздравио свештеник Артемије Наумов, подсетивши да је Свети Синод Руске Православне Цркве, на својој седници одржаној у Москви 6. октобра 2017. године, уврстио и уписао Св. Мардарија Либертвилског и Преп. Севастијана Цексонског у званични богослужбени календар Руске Православне Цркве.

По завршетку Академије приређена је и трпеза љубави и послужење у парохијској сали. Програм Академије водила је филолог Георгина Станишић, а медијски спонзор Академије била је Радио Светигора.

У току Академије приказан је и видео материјал са фотографијама из живота Светог Мардарија, његовим иконама и са догађаја канонизације и бројних светитељевих прослављања у Црној Гори и Америци.

Извор: mitropolija.com | svetigora.com

Православна Црква у Америци

Мати Викторија и монахиње манастира Свете Варваре у Санта Поли, у Калифорнији, 65 миља северозападно од Лос Анђелеса, вратиле су се у свој манастир након што су евакуисане због пожара који је недавно избио, јавља веб-сајт манастира. Како је раније јављано, пожар је избио у кањону близу Санта Поле прошлог понедељка увече, након што је раније тог дана манастирско сестринство служило Литургију поводом своје храмовне славе. Рано у уторак пожар се раширио на око 31.000 хектара, присиливши монахиње и хиљаде других да беже из својих кућа.

На веб-сајту манастира се наводи: „Наше сестринство се вратило у манастир. Срећом, све што је пожар спалио јесте наша њива са лавандом и манастирски знак на улазу, док је пожар прескочио поток и спалио нашу обалу. Осим тога, мада је ватра окружила манастир, ниједан од главних или секундарних објеката, укључујући новоосвећену капелу, нису изгорели. Међутим, спаљени су брдо и цела периферија манастира. Монахиње су још увек без струје и воде...“

Порука се завршава поздравом, захвалношћу и молбом за непрекидне молитве: „Хвала вам на многим вашим молитвама и порукама којима изражавате своју забринутост.“

Евакуисано је неколико парохијана православне Цркве Светог Димитрија у Камариљу (Калифорнија), а једна породица са малом децом изгубила је свој дом и све своје личне ствари, јавља Православна хришћанска мрежа OrthoChristian.com.

Извор: Информативна служба СПЦ

Јерусалимска Патријаршија

Са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја, на позив Његове Свесветости Патријарха цариградског Вартоломеја и Његовог Блаженства Патријарха јерусалимског Теофила III, Преосвећени Владика пакрачко-славонски Јован посетио је 5. децембра 2017. године Свети Град Јерусалим.

Током своје радне посете од 5. до 12. децембра 2017. године, Владика Јован је представљао Српску Православну Цркву у раду академске конференције на тему „Значај Јерусалима у Православљу и Јудаизму“, која је у то време одржана у Јерусалиму.

Извор: Епархија славонска | sijc.srb

Света Гора

Велики празник Ваведења Пресвете Богородице, крсну славу манастира Хиландара на Светој Гори

Атонској, игуман Методије и његово братство прославили су и ове године благодати Господње на начин који приличи овој Царској лаври.

Међу многобројним гостима који су приспели за славу манастира Хиландара био је и Високопреосвећени Митрополит дабробосански Хризостом, као изасланик Његове Светости Патријарха српског Иринеја и Светог Архијерејског Синода, који је и началствовао свим овогодишњим празничним богослужењима.

И поред великог ветра који је подигао море и спречио пловидбу, у Световаведењски манастир Хиландар слило се, осим са Свете Горе, мноштво гостију и поклоника са свих страна: из Србије, Русије, Украјине, Чешке, Молдавије, Грчке, Босне и Херцеговине, Црне Горе...

Празничну атмосферу својим појањем увеличали су монаси манастира Ватопеда, који су са својим игуманом Јефремом стигли у навечерје празника, и монаси хиландарске Буразерке келије испод Кареје.

Извор: Митрополија дабробосанска | sijc.srb

ДОБРОЧИНСТВО
Поклоничка агенција Српске цркве
тел/факс: 011/2687-416, 2686-445
www.dobrocinstvo.rs

ВАСКРС
У СВЕТОЈ ЗЕМЉИ

29. март - 11. април 2018.

01 - 09. април 2018.

УАЕМ

Програм манифестације „Божјићно сеоце код Храма”, 4-28. јануар 2018.

4. јануар: Свечано отварање манифестације „Божјићно сеоце код Храма”, подела пакетића у организацији Верског добротворног старатељства и *Светосавској звонца*. Наступи: КУД „Крсманац”, Дечји хор „Растко”, Етно група „Траг”;
5. јануар: Позоришне представе „Јазавац пред судом” – Позориште *Лекшира* и „Из ЈА града у ТИ град” – *Театар на шочковима*. Наступи: Црквени хор „Хаџи Рувим”, група „Нектарија”, Ваљево;
6. јануар: Бадњи дан, паљење бадњака. Позоришна представа „Божјићна прича” – Академија лепих уметности. Наступи: „Опера ултима” – Факултет музичких уметности;
7. јануар: Божић, ломљење чеснице у организацији Уније пекара, плато испред Храма Светог Саве у 12 часова;
8. јануар: Музички божићни програм: „Two of us”. Наступи: Оперски трио „Youkali”, студенти Факултета музичких уметности;
10. јануар: Наступ хора „ИСОН”. Музички концерт: Александра Радовић, Јелена Томашевић, Лена Ковачевић и Сергеј Бетковић;
11. јануар: Наступ хора „Јединство” из Котора. Концерт: Филип Жмахер;
12. јануар: Вокална радионица „Бистрик” Биљане Крстић. Наступ певачког друштва „Мокрањац”;
13. јануар: Песме из Дизнијевих цртаних филмова – Немања Николић Трио и Сања Угрчић. Наступ ученика Музичке школе из Гроцке;
14. јануар: Обраде националних песама „Shake and spear”. Наступ Црквеног дечјег хора „Орлић”;
15. јануар: Приказ руских бајки. Концерт: Душан Свилар, „Неверне бебе”;
16. јануар: Витешке игре за децу, СВИБОР. Наступ: Леонтина и хор „Чаролија”;
17. јануар: Отварање изложбе „Иконостас светлости” – А. С. Добжански. Евергрин вече: „Скељос дуо”;
18. јануар: Позоришна представа: „Чаробна долина”, Хајде обрадуј дан;
19. јануар: Богојављење, велико водоосвећење. Позоришна представа: „Не оклевај, импровизуј”, Факултет драмских уметности;
20. јануар: Позоришна представа: „У свету бајки”, Хајде обрадуј дан;
21. јануар: Позоришна представа: „Стилске вежбе”, *Догов*;
22. јануар: Позоришна представа, Позориште на Теразијама;
23. јануар: Позоришна представа, Позориште *Пинокио*. „Завештање Немањића”, XIV београдска гимназија;
24. јануар: Наступ ученика ОШ „С. М. Митраљета”, Београд. Музички концерт: бенд „357”;
25. јануар: Наступ ученика ОШ „Лаза Костић”, Београд;
27. јануар: Светосавска прослава;
28. јануар: Наступ дечјих хорова у оквиру „Music Art Project”, Хералдо Естрада.

АПЕЛ ЗА ПОМОЋ Помозимо Деспоту

Деспот Лазић (8), из Бајине Баште, болује од неизлечиве болести коже – *булозна епидермолиза*. То је тешка, ретка и неизлечива болест коже у медицини позната и као *деца леишири*. Деспоту најтеже пада то што мајка не може да га помази. Тамо где би мати миловала своје чедо – тамо су красте и живе ране. Чело, образи, нос, уши, груди, стомак, леђа, руке, ноге, табани – сваки део тела прекривен је пликовима, модрицама, отвореним ранама. Кожа му због недостатка протеина ензим 7 спада на сам додир. Лазићи живе на периферији Бајине Баште. Мајка Софија нити је запослена нити јој 24-сатно бдење над сином дозвољава да се било где макне из куће. Отац Александар је ауто-механичар без сталног посла. Заради за неку црквицу, али премало је то. Деспоту је за лечење потребно минимум 2.000 евра месечно. Само један лист завоја који превија на ране кошта 100 евра. Осам тих листова плаћа му држава, а њему је потребно барем 30 сваког месеца. „Сво четворо спавамо у једној соби која због лоше изолације смрди на буђ, а из зидова избија влага, а то је опасно за мог бату“, каже Борис (13), Деспотов брат.

Како да донирате:

Адреса: Софија Лазић (Деспотова мама), Радничког Батаљона 2 – Насеље Луг, 31.250 Бајина Башта / Контакт телефон: 064/10 53 516.

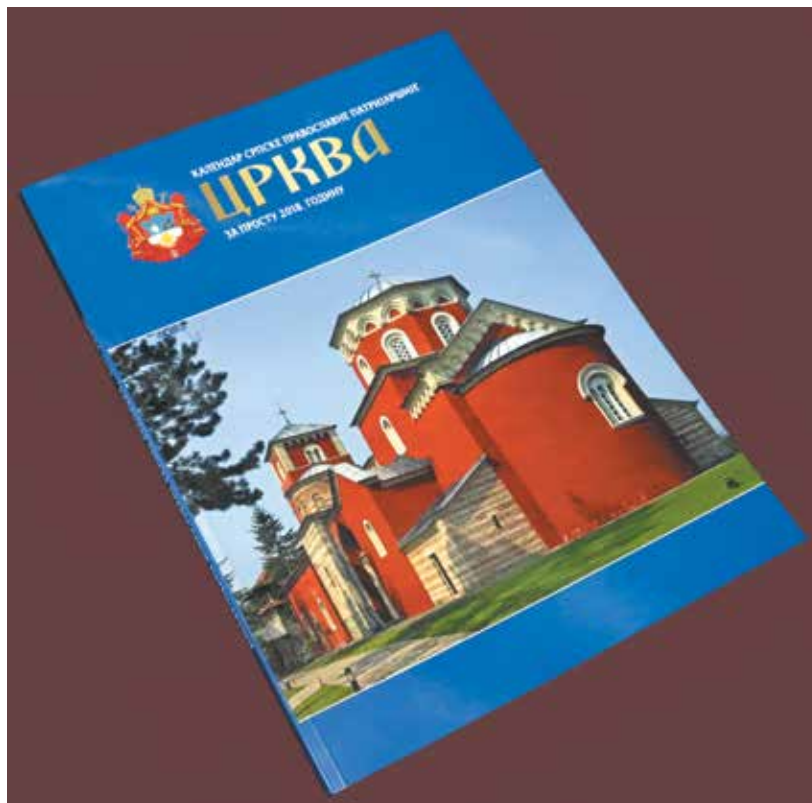
(Ове податке можете користити и за слање новца преко Western Union-а из иностранства. Након слања, смс-ом обавестите Деспотову маму о подацима за подизање новца. Дакле: ко шаље, одакле, износ, и код од 8 цифара који добијате при слању.)

Извор: *spc.rs*

У БЕОГРАДУ Милосрдје на делу

У недељу, 10. децембра 2017, пре посете Дечјој болници за плућне болести и ТБЦ у саставу КБЦ „Др

Нови број КАЛЕНДАР ЦРКВА за 2018. годину

Драгиша Мишовић“, волонтери Милосрдне секције Верског добротворног старатељства су дошли на Свету Литургију у болничку капелу Св. Козме и Дамјана. Началствовао је протојереј-ставрофор Петар Лукавац, духовник КБЦ „Др Драгиша Мишовић“. Прота Петар се у току богослужења помолио и за ово лечилиште, за милост, здравље, живот и спасење оних који се у њему лече и који лече. Волонтери су после Литургије заједно са

протом Петром посетили децу која се лече у Дечјој болници за плућне болести и ТБЦ. Деци су донели сезонско воће, мандарине и банане, *Свешоваско звонце* и *Православље* за особље болнице и родитеље. На Литургији у капели Св. Козме и Дамјана била је и једна девојчица у колицима. Василије Ковачевић, који организује активности Милосрдне секције ВДС-а, сазнао је од баке те девојчице да су јој потребна добра колица и одмах је орга-

низовао све што је било потребно, тако да је мала Катарина је већ у среду, 13. децембра 2017, добила нова врло мобилна колица која је ВДС-у поклонио наш земљак, Србин који живи у Француској, са жељом да се Катарина успешније креће и активније проводи време.

Извор: ВДС

НА ПБФ

Промоција – Руски путеви српског богословља

Дана 15. децембра 2017, на Православном богословском факултету Универзитета у Београду, у присуству професора и студената одржана је промоција капиталног дела *Руски џушеви српског богословља: школовање Срба на руским духовним академијама 1849–1917*, доцента др Владислава Пузовића. Предмет монографије представља, хвале достојно, истраживање историјског тока и богословског значаја школовања Срба на духовним академијама царске Русије, у другој половини XIX и почетком XX века, од којих су многи по повратку у своју отаџбину, постали носиоци просветно-културног и црквеног препорода. Међу славним именима руских питомаца налазе се: Дионисије Новаковић, Михаило Јовановић, Никодим Милаш, Иринеј Ђирић, Платон Јовановић, Чедомиљ Митровић, Јосиф Цвијовић, Мардарије Ускоковић и многи други од укупно 234 српска студента школована у Русији током овог периода. Духовне академије царске Русије подариле су образовање седморици светитеља и двадесет четворици архијереја СПЦ.

По речима проф. др Богољуба Шијаковића, упознавање са коренима српске богословске мисли и њеним повезницама са руским богословљем, пружа нам могућност већег вредновања властитог историјско-богословског наслеђа. Професор др Милош Ковић навео је да ово дело мења главни ток у тумачењу интелек-

туалне историје – историје идеја српског XIX века, истичући да је интелектуални и духовни утицај Русије на Србију био потцењен. Захваљујући се учесницима промоције, аутор књиге др Владислав Пузовић дао је завршно слово учинивши осврт на вишегодишње прегалаштво у прикупљању архивске грађе и значају који има рад на проучавању руско-српских црквених односа.

Приредили: Стефан Зељковић,
Ранка Мацаревић

У АУСТРАЛИЈИ

Нови православни архијереј

Његово Преосвештенство Епископ аустралијско-новозеландски Силуан узео је 16. децембра 2017. молитвеног учешћа у величанственом духовном чину устоличења Митрополита Антиохијске Архиепископије за Аустралију, Нови Зеланд и Филипине Василија у Цркви Св. Георгија у Сиднеју. Митрополита Василија (Кодсијеа) у трон Антиохијске Православне Цркве у Аустралији устоличио је Патријарх антиохијски и свег Истока Јован X, у присуству многобројних архијереја, свештенства, монаштва и верника свих православних јурисдикција у Аустралији.

Овом приликом Епископ аустралијско-новозеландски Силуан обратио се Јовану X, пожелевши му добродошлицу у име Српске Цркве и православних Епископа Аустралије и Океаније. Епископ Силуан је затим упутио срдачне честитке новоизабраном Митрополиту Василију и верницима Антиохијске Православне Цркве, пожелевши Високопреосвећеном успешну апостолску мисију међу повереном му паством.

У МАЂАГАЈУ, АРГЕНТИНА

Празник и рукоположења

На празник Св. великомученице Варваре, 17. децембра 2017, у Цркви Св. Николе у Мађагају Свету Архијерејску Литургију

служили су Митрополит црногорско-приморски Амфилохије и Епископ диокијски Кирило. Саслуживали су Архимандрит Димитрије из Парагваја, мјесни парох Бранко Станишић, свештеник Марко Обрадовић из Бразила, као и протођакони Никола Радиш и Владимир Јарамаз. Са благословом Митрополита Амфилохија, на овој недјељној служби прослављен је и празник Св. Николаја Мирликијског, коме је и посвећен мађајски храм. На почетку службе Митрополит је постригао Александра Миловића у чин чтеца, а Василија Вулековића у чин ипођакона. Послије малог входа петоро Аргентинаца је примило Свету тајну миропомазања. Мађајска Црква Св. Николаја у новом руху је, иначе, прва богомоља уопште подигнута у Мађагају. Регионалне власти су је прогласиле спомеником од посебног културног значаја.

Прошодјакон Владимир Јарамаз
Извор: Мишројолија
црногорско-приморска

У ЕПАРХИЈИ ЖИЧКОЈ

Петогодишњи помен Еп. Хризостому (Столићу)

Епископ нишки Арсеније служио је 18. децембра 2017. Свету Литургију у манастиру Рујно. Саслуживали су клирици Епархије жичке. После Свете Литургије, Владика Арсеније је служио парастос блаженопочившем Епископу жичком Хризостому од чијег упокојења је протекло пет година.

Извор: Епархија нишка

У НОВОМ САДУ

Празник Светог оца Николаја

У уторак, 6/19. децембра 2017, у Светогеографијевском храму у Новом Саду евхаристијским сабрањем начелствовао је Епископ новосадски и бачки Иринеј, уз саслужење братства Саборног храма и новосадских ђакона. После прочитаног јеванђелског одељка, архипастирском беседом присутнима се обратио Владика Иринеј,

који је говорио о значају Светог оца Николаја – живог сведока истините вере. „Данас је празник посвећен Светом оцу Николају о чијем животу не знамо много. Из традиције Цркве знамо да је био учесник Првог Васељенског сабора и да је био крајње милостив и човекољубив. Будући да је био човек великог смирења, најчешће је бирао ноћ да би чинио милостињу, да га не би видели људи. Колико је познат и омиљен Свети отац Николај, говори и чињеница да нема земље на свету где се не прославља овај величанствени угодник Божији. Сви смо ми позвани да подражавамо у подвигу, милости и ревности, наравно колико можемо, Светог оца Николаја“, навео је Епископ новосадски и бачки.

Извор: Епархија бачка

У ЕПАРХИЈИ ФРАНКФУРТСКОЈ И СВЕ НЕМАЧКЕ **Празник у Химелстиру**

Празник Св. оца Николаја, Архиепископа мирликијског, прослављен је у манастиру Успења Пресвете Богородице у Химелстиру Светом Архијерејском Литургијом коју је служио Епископ аустријско-швајцарски и администратор Епархије франкфуртске и све Немачке Андреј, уз саслуживање јеромонаха Стефана (Југовића) и протођакона Александра Секулића. У својој беседи, Епископ Андреј је говорио о житију овог великог угодника Божијег који представља прави дар Божији целом роду хришћанском и васцелој Цркви Христовој. Присутне славаре Владика је нарочито похвалио, јер негујући славску традицију, настављају да корачају путем предања својих предака, који су и у најтежим тренуцима наше историје кроз славске обичаје сачували веру. На крају службе, јеромонах Стефан је, са присутним свечарима, осветио славске колаче и кољива и упутио молитве и благослове како њиховим укућанима, тако и пријатељима које ће угостити.

Извор: Епархија аустријско-швајцарска

У ЕПАРХИЈИ МИЛЕШЕВСКОЈ

Слава манастира код Прибоја

На дан када се наша Света Црква молитвено сећа Св. Николаја Мирликијског Чудотворца, 19. децембра 2017, манастир Бања код Прибоја је торжествено прославио храмовну славу.

Свету Архијерејску Литургију служио је Епископ милешевски Атанасије уз саслуживање архијерејског намесника прибојског протојереја-саврофора Драгана Видаковића, настојатеља манастира Сељани Архимандрита Теофила, настојатеља манастира Бања јеромонаха Петра, јеромонаха Јеротеја и јерођакона Романа из Световасилијевске остршке обитељи и протођакона Николе Перковића. У светом сабрању учествовао је многобројни народ, а посебну радост донели су ђаци из ОШ „Никола Тесла“ у Прибојској Бањи, који су присуствовали заједно са директором школе Николом Тошићем и наставним особљем ове школе. Током Свете Литургије Епископ је благословио славски колач и жито, беседећи о светитељу. На крају беседе, Владика је пожео да се деца развију у добре људе и стекну све врлине, а сви старији да обнове доброг човека у себи, уз помоћ и молитвено заступништво Светог оца Николаја.

У МИТРОПОЛИЈИ
ЗАГРЕБАЧКО-ЉУБЉАНСКОЈ

Циклус Божихних предавања

У оквиру Божићног циклуса предавања, који организује ЦО Загреб, у среду, 20. децембра 2017, у свечаној сали СКД-а Просвјета, високопреподобни Архимандрит Данило Љуботина одржао је предавање на тему: „Рођење Христово у светлости традиције – некад и сад“.

Говорећи о догађају рођења Сина Божијег у свету, Архимандрит Данило темељио је своје излагање на Светом Писму и у светлости предања Православне

Цркве. Такође, говорио је и о народним обичајима уско везаних за овај празник, осврнувши се притом и на обичаје из свог родног краја (Истра) и рекао: „И био је период такозваног мирења. Код нас у приморју била је традиција да се људи до Божића морају измирити, а на сам Божић и најљући, који су били завађени било за какву ствар, морали су у самој цркви пред читање три свете песме изаћи из цркве, целивати икону и пољубити један другог и опростити. Нису могли дочекати рођење Христово, а да се не измире. Толико је то била јака традиција и која је водила смислу богорођења, смислу прве рођствене песме: *Слава на висини Боју, а на земљи мир међу људима добра воља*“.

Као завршну поруку свога предавања, отац Данило је позвао све присутне да као православни хришћани шире божихну поруку мира, праштања и љубави међу свим народима и да на тај начин буду светлост свету и со земљи.

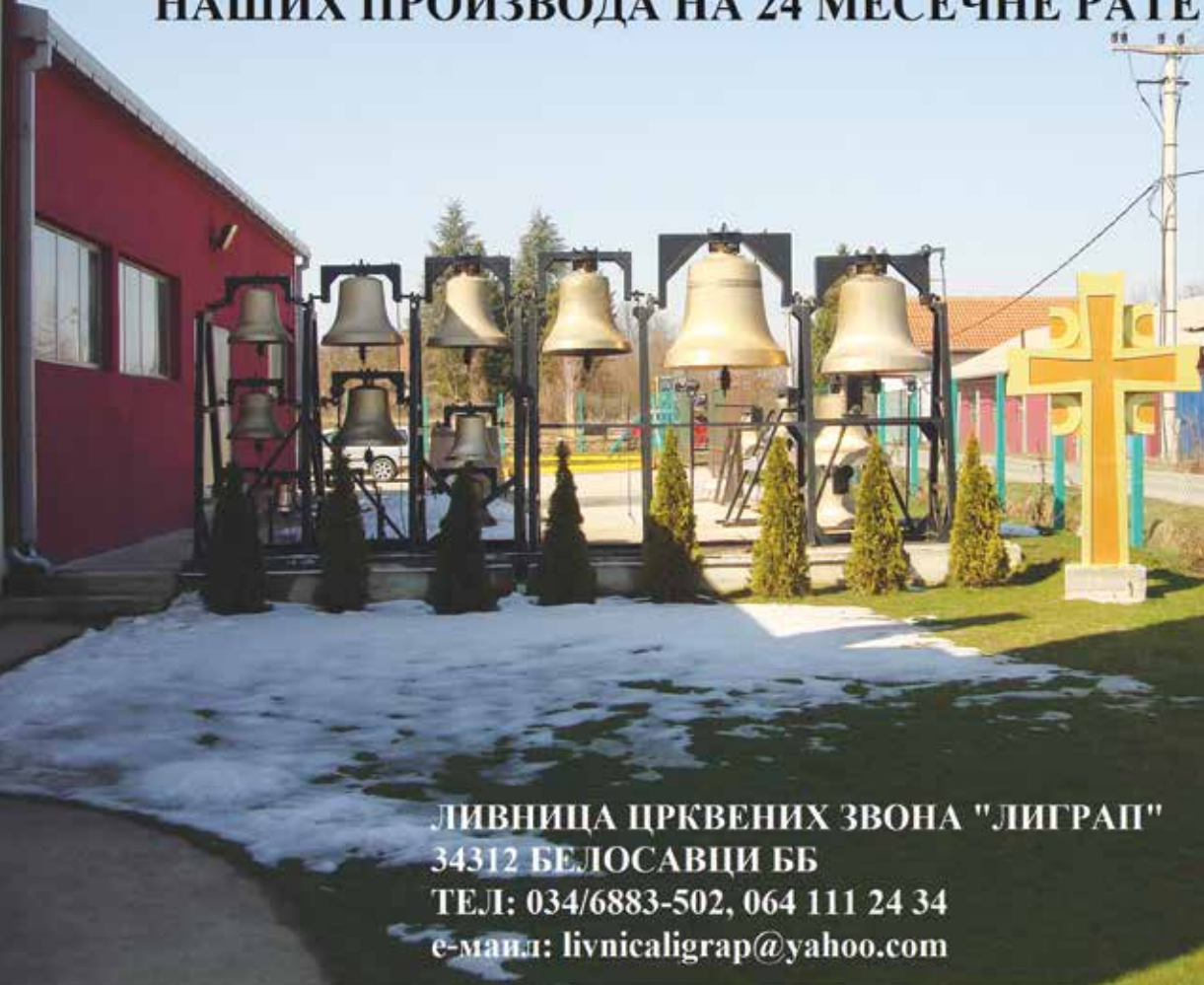
ВЈЕЧНАЈА ПАМЈАТ **Марија Дмитровић рођена Тодовић (1936–2016)**

Шилопај, Горњи Милановац
За покој душе наше мајке Марије, по годишњици упокојења, приложили смо 6.000 динара новинама Српске патријаршије Православље.

С љубављу,
Њена деца, Сретен и Милка са породицом

ПОСТОЈИ МОГУЋНОСТ КРЕДИТИРАЊА НАШИХ ПРОИЗВОДА НА 24 МЕСЕЧНЕ РАТЕ

ЛИВНИЦА ЦРКВЕНИХ ЗВОНА "ЛИГРАП"
34312 БЕЛОСАВЦИ ББ
ТЕЛ: 034/6883-502, 064 111 24 34
е-маил: livnicaligrap@yahoo.com

ХРИСТОС СЕ РОДИ ВАША АМФИА

АМФИА

Ибарска 40, 37000 Крушевац
037/491-138; 064/800-13-22; 064/1679-082
informacije@amfia.rs
www.amfia.rs

ЗВОЊЕЊЕ ПО ИСТОЧНОМ ОБИЧАЈУ Електрично звоњење у комбинацији са ручним или само ручно

У понуди звоњење са програмирањем и са откуцавањем часова и четвртина. Најновији примери наших радаова могу се видети у манастирима и црквама: ... Жича, Копорин, Милешева, Улма, Крагујевац, С. Паланка, Салаковац, Вратна, Белошевац, Медвеђа, Азања, Витовница, Влашки До, Милошевац, Пиносава, Барајево...

На посебан захтев радимо музицирање електричних звона

Електрификација постојећих часовника или израда нових.

„ЖЕЛ-МИР“

szeljko7@gmail.com

Желимир: 065/920 5 851; Мирко: 064/20 80 145